

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Analýza vzdělávání žáků středních škol ve Zlínském kraji v oblasti podnikání

Závěrečná zpráva

Analýza vzdělávání žáků středních škol ve Zlínském kraji v oblasti podnikání

Zpracovalo: Technologické inovační centrum s.r.o.

Finalizace: leden 2020

Počet stran: 39 (44 včetně příloh)

Název projektu: Smart akcelerátor Zlínského kraje II

Registrační číslo projektu: CZ.02.2.69/0.0/0.0/18_055/0016072

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Obsah

1. Úvod	4
2. Metodika	6
3. Shrnutí závěrů souvisejících analýz	8
4. Vyhodnocení řízených rozhovorů v rámci přípravy konceptu kurzu Podnikatelská akademie na středních školách.....	17
4.1 Výzkumný vzorek.....	17
4.2 Přístupy škol k tématu vedení žáků k podnikání	19
4.3 Testování konceptu Podnikatelská akademie na středních školách	25
4.4 Povědomí o stávajících programech a soutěžích zaměřených na podporu podnikání na středních školách v kraji	29
5. Shrnutí hlavních zjištění a z nich plynoucí souvislosti	31
6. Závěr	35
7. Seznam zkratk.....	36
8. Seznam tabulek a grafů	37
9. Seznam zdrojů	38
10. Seznam příloh.....	39

1. Úvod

S ohledem na celosvětový trend rostoucí dynamiky změn a zrychlující se technologický pokrok rostou i požadavky na větší flexibilitu trhu práce. Aby byli lidé schopni na tyto změny reagovat, je nezbytné, aby rozvíjeli své klíčové kompetence. Jednou z nich je kompetence k podnikavosti. Potřeba jejího rozvíjení je akcentována v řadě evropských, národních i krajských koncepčních dokumentů. Například v Doporučení Evropského parlamentu a Rady o klíčových schopnostech pro celoživotní učení, nebo v Národní inovační strategii ČR 2012–2020. Podle uvedeného Doporučení Evropského parlamentu a Rady je kompetence k podnikavosti chápána jako „*schopnost využívat příležitosti a nápady a vytvářet z nich hodnoty pro ostatní. Jejich podstatou je tvořivost, kritické myšlení a řešení problémů, iniciativa a vytrvalost a schopnost spolupracovat s ostatními s cílem plánovat a řídit projekty, které mají kulturní, společenskou nebo komerční hodnotu.*“ Rozvoj kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě představuje jednu z povinných intervencí, které jsou řešeny v rámci Krajských akčních plánů rozvoje vzdělávání (KAP)¹. V rámci projektu Podpora krajského akčního plánování (P-KAP), realizovaného Národním ústavem pro vzdělávání² (NÚV), který je zaměřen na zajištění metodické podpory akčního plánování na středních a vyšších odborných školách na úrovni krajů a škol, je chápána kompetence k podnikavosti v nejširším slova smyslu jako „*proaktivní přístup jedince ke svému uplatnění na trhu práce i v rámci občanského života.*“ Kompetenci k podnikavosti může člověk dobře využít jak z pozice podnikatele, tak i z pozice kvalitního zaměstnance.

Výchova k podnikavosti se uskutečňuje rozvojem dílčích kompetencí či schopností (dovedností), kterými jsou:

- kritické myšlení – tj. schopnost orientovat se v informacích a vyhodnocovat je,
- vidění příležitostí, iniciativa a proaktivita – tj. schopnost aktivně vyhledávat vhodné příležitosti a využívat je,
- kreativní myšlení a tvořivost – tj. schopnost přicházet s nápady a dále je rozvíjet,
- strategické myšlení a plánování – tj. kombinační schopnosti, schopnost zpracovat nápady do podoby záměrů, schopnost předvídat a dlouhodobě plánovat,
- leadership a týmová práce – tj. vedení lidí a schopnost práce v týmu,
- seberealizace a sebehodnocení s důrazem na rozvíjení silných stránek – tj. identifikace silných (a slabých) stránek jedince a práce s nimi,
- flexibilita – tj. schopnost přizpůsobovat se změnám,
- vytrvalost a smysl pro zodpovědnost,
- přijímání rizika – tj. schopnost vyhodnocovat a akceptovat přiměřené riziko,
- finanční a ekonomická gramotnost – tj. schopnost vidět věci ve finančních souvislostech.

Z hlediska sektorových strategických dokumentů Zlínského kraje je podpora kompetencí k podnikavosti akcentována v těchto následujících:

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Zlínského kraje 2016 (opatření: Vytvářet vhodné podmínky a aktivity vedoucí ke zvyšování kompetencí žáků a studentů v podnikavosti, iniciativě a kreativitě)
- Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje (Klíčové téma Podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě)

¹ Krajský akční plán rozvoje vzdělávání stanovuje priority a jednotlivé kroky vedoucí k dosažení cílů vzdělávací politiky na území daného kraje.

² Od 1. 1. 2020 nahrazen Národním pedagogickým institutem, který vznikl sloučením Národního ústavu pro vzdělávání s Národním institutem dalšího vzdělávání.

- Regionální inovační strategie Zlínského kraje – aktualizace 2019 (specifický cíl C.1.1.: Zvýšit zájem a povědomí o podnikání)

V návaznosti na tyto koncepční dokumenty byla do nového krajského projektu Smart akcelérátor Zlínského kraje II zahrnuta aktivita Pilotní ověření kurzu Podnikatelské akademie na středních školách ve Zlínském kraji. Ve vztahu k tématu rozvíjení kompetencí k podnikavosti bude tento kurz zaměřen úžeji na vedení žáků k podnikání s cílem připravit zájemce z řad aktivních a podnikavých žáků na úspěšné uplatnění jejich schopností v reálném podnikání. Navržený koncept vychází z již fungujícího kurzu Podnikatelská akademie, vyučovaného na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, kde se na zajištění výuky spolupodílí Technologické inovační centrum s.r.o. (TIC).

Za účelem vytvoření informačních podkladů pro přípravu konceptu kurzu Podnikatelská akademie na středních školách ve Zlínském kraji byla zpracována analýza, jejíž zjištění jsou prezentovány v této závěrečné zprávě.

Hlavním cílem analýzy bylo ověřit, zda je mezi školami zájem o kurz Podnikatelská akademie na středních školách ve Zlínském kraji a dále získat informace potřebné pro vypracování metodiky a celkového konceptu tohoto kurzu.

Díličními cíli analýzy byly:

- a) Shrnout dosavadní poznatky k tématu vedení žáků k podnikání a podnikavosti v rámci středoškolského vzdělávání ve Zlínském kraji.
- b) Podrobně popsat přístupy středních škol v kraji k vedení žáků k podnikání.
- c) Identifikovat klíčové aspekty pro nastavení konceptu pilotního ověření kurzu.
- d) Identifikovat školy v území Zlínského kraje, které jsou vhodné pro zařazení do pilotního ověření kurzu.
- e) Ověřit zájem škol o implementaci kurzu do výuky.

V následujících kapitolách je popsána metodika analýzy a jsou uvedeny zjištěné analytické závěry.

2. Metodika

Analýza je rozdělena do tří hlavních kroků.

První krok navazuje na dílčí cíl a). Je představován shrnutím dosavadních analýz, studií a dalších podkladů, které se vztahují k tématu vedení žáků k podnikání a podnikavosti na středních školách ve Zlínském kraji. Pro rešerši sekundárních zdrojů v rámci tohoto kroku byly získány podklady od Odboru školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Zlínského kraje. Jedná se o materiály, které vznikly v souvislosti s přípravou a aktualizací Krajského akčního plánu rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje a v rámci Analýzy potřeb škol, realizované Národním ústavem vzdělávání.

Druhý krok analýzy, zaměřený na sběr primárních dat, navazuje na dílčí cíle b), c), d) a e). Pro tuto část analýzy byly definovány následující výzkumné otázky:

VO 1: Jak školy přistupují k tématu vedení žáků k podnikání?

Výzkumná otázka má dva aspekty. Prvním je podrobný pohled na jednotlivé školy, kdy získané informace budou využity v rámci výběru kandidátů z řad škol na zařazení do pilotního ověření kurzu Podnikatelská akademie na středních školách. Druhým aspektem je získání celkového pohledu, který bude využit v rámci nastavení metodiky a celkové koncepce kurzu.

Rozpad výzkumné otázky na dílčí podotázky:

Jak toto téma školy vnímají? Jaký je základní koncepční přístup škol k tomuto tématu z hlediska komplexnosti a systematičnosti? Jak je téma implementováno v rámci vyučovacích předmětů a dalších specifických aktivit? Jak přístup k tématu chtějí školy do budoucna rozvíjet? Jak se k tématu staví samotní žáci a jak školy sledují jejich podnikatelské aktivity a podnikatelské aktivity absolventů? S jakými bariérami se setkávají při naplňování tohoto tématu a jakou pomoc ze strany Zlínského kraje v tomto směru uvítaly?

VO 2: Jaký je pohled škol na koncept Podnikatelská akademie na středních školách ve Zlínském kraji z hlediska jeho nastavení a z hlediska zájmu o něj?

Tato otázka je zaměřena na testování pracovního rámce konceptu kurzu Podnikatelská akademie na středních školách z hlediska základních parametrů, tj. získání zpětné vazby od školských koordinátorů tématu podnikání/podnikavost. Dále je zaměřena na zjištění zájmu škol o zapojení do pilotního ověření kurzu a na prověření zájmu škol o budoucí implementaci tohoto kurzu do výuky.

Rozpad výzkumné otázky na dílčí podotázky:

Jaký mají školy pohled na navržená témata? Vyhovuje školám forma tohoto konceptu a jeho časová náročnost? Mají k němu nějaké další doporučení a připomínky? Mají školy zájem o zapojení do pilotního ověření tohoto konceptu? Mají školy zájem o implementaci finální podoby konceptu do výuky?

VO 3: Jaké je povědomí škol o stávajících programech a soutěžích, zaměřených na vedení žáků k podnikání?

Výzkumná otázka je zaměřena na prověření znalosti respondentů o dvou konkrétních aktivitách, zaměřených na vedení žáků k podnikání, které jsou realizovány ve Zlínském kraji. Jedná se o program Můj první milion, který zajišťuje Technologické inovační centrum s.r.o. (pouze pro území Zlínského kraje) a o soutěž s názvem Soutěž a podnikej, kterou pořádá Nadační fond vzdělávání a podnikání (s celostátním zaměřením této aktivity). Zjištění povědomí respondentů o těchto programech

dokresluje kontext výzkumné otázky č. 1. Protože charakteristika těchto aktivit je známá a bylo potřebné doplnit pouze jeden kvantitativní aspekt, jedná se o samostatnou výzkumnou otázku č. 3.

Rozpad výzkumné otázky na dílčí podotázky:

Mají školy povědomí o programu Můj první milion? Mají školy povědomí o soutěži Soutěž & podnikej?

S ohledem na okruh výzkumných otázek se jedná o kombinaci kvalitativního a kvantitativního výzkumu. Sběr dat proběhl formou polostrukturovaných rozhovorů se zástupci škol. Základní soubor čítá 66 škol, které působí na území Zlínského kraje. Cílem bylo provést sběr dat na vzorku 20 až 30 škol, což se podařilo mírně přeplnit. Oslovení škol bylo provedeno ve dvou krocích. Nejprve byl ředitelům škol odeslán e-mail od vedoucího Odboru školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Zlínského kraje (OŠMS), ve kterém byly školy informovány o přípravě aktivit kraje ve spolupráci s Technologickým inovačním centrem, zaměřených na podporu kompetencí k podnikavosti na středních školách. Současně byly školy požádány o předání kontaktů na osobu koordinátora k tématu podnikavost. Na tuto výzvu reagovalo 52 škol. Z tohoto souboru bylo po konzultaci s OŠMS do výzkumného vzorku vybráno 33 škol, a to z okruhu všeobecných gymnázií i různě zaměřených středních odborných škol. Mezi odbornými školami byly preferovány ty, jejichž zaměření je více relevantní k tématu podnikání. Ve vztahu k základnímu souboru se tedy nejedná o reprezentativní šetření. Koordinátoři vybraných škol k tématu podnikání/podnikavost byli požádáni o schůzky za účelem provedení polostrukturovaných rozhovorů k tématu. Schůzky se podařilo domluvit s 31 koordinátory.

Dílčí části šetření, které byly vyhodnocovány kvantitativními metodami, nelze s ohledem na způsob výběru jednotlivých škol do výzkumného vzorku považovat za reprezentativní ve vztahu k základnímu souboru (všech 66 středních škol v kraji). Tato data vypovídají o dílčí (avšak početně významné) skupině škol.

V rolích respondentů za jednotlivé dotazované subjekty vystupovali určení koordinátoři tématu vedení žáků k podnikání, a to převážně z řad učitelského sboru. V některých případech se jednalo o projektové pracovníky. V případech, kdy škola neurčila koordinátora, byl v roli respondenta člen vedení školy (ředitel, zástupce). Sběr dat zajistili určení pracovníci Technologického inovačního centra s.r.o., kteří byli pro roli tazatelů odpovídajícím způsobem proškoleni.

Výzkumné otázky byly rozpracovány do Návodky rozhovorů. Předvýzkum proběhl v září 2019 na vzorku dvou vybraných škol. Na základě zpětné vazby z těchto dvou rozhovorů bylo upraveno znění návodky, jejíž finální podoba je přílohou č. 1. Hlavní vlna sběru dat polostrukturovanými rozhovory byla provedena v období od 10. října do 18. listopadu 2019. Seznam škol, s jejichž zástupci byly provedeny polostrukturované rozhovory, je přílohou č. 2.

Zpracování dat z šetření v této závěrečné zprávě je provedeno anonymní formou.

Třetí krok představuje syntézu analytických zjištění, uvedení poznatků do souvislostí a formulování hlavních analytických závěrů v návaznosti na hlavní cíl analýzy.

3. Shrnutí závěrů souvisejících analýz

Ve vztahu k tématu vedení žáků k podnikání není autorům této analýzy známo, že by přímo k němu byl v době několika posledních let zpracován pro území Zlínského kraje podrobný analytický materiál. Opačná situace je ve vztahu k úzce souvisejícímu tématu výchova k podnikavosti, iniciativě a kreativitě, kde v posledních letech vzniklo několik rozsáhlých analýz. Ty byly zpracovány zejména v souvislosti s takzvanými Krajskými akčními plány rozvoje vzdělávání, které představují významný prvek implementace Kohezní politiky Evropské Unie v České republice v období 2014-2020 v oblasti vzdělávání. Nejvýznamnější analytické materiály jsou:

- Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji (Národní ústav pro vzdělávání; I. vlna: přelom let 2015/2016, II. vlna: 2018)
- Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje – část Analýza potřeb v území (Zlínský kraj – Krajský úřad Zlínského kraje, zpracováno: 2016, aktualizace: 2019)

Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji

Jednalo se o dotazníkové šetření, realizované v závěru roku 2018, jehož respondenty byli ředitelé středních a vyšších odborných škol ve Zlínském kraji. Předmětem šetření byla široká škála témat včetně tématu výchovy k podnikavosti, iniciativě a kreativitě. Šetření bylo realizováno plošně v celé České republice, vyhodnoceno bylo za jednotlivé kraje. Jelikož se jednalo o II. vlnu, bylo možné provést porovnání vývoje od I. vlny realizované v roce 2016. Zde je výběr z hlavních zjištění k tématu podnikavost, iniciativa a kreativita³:

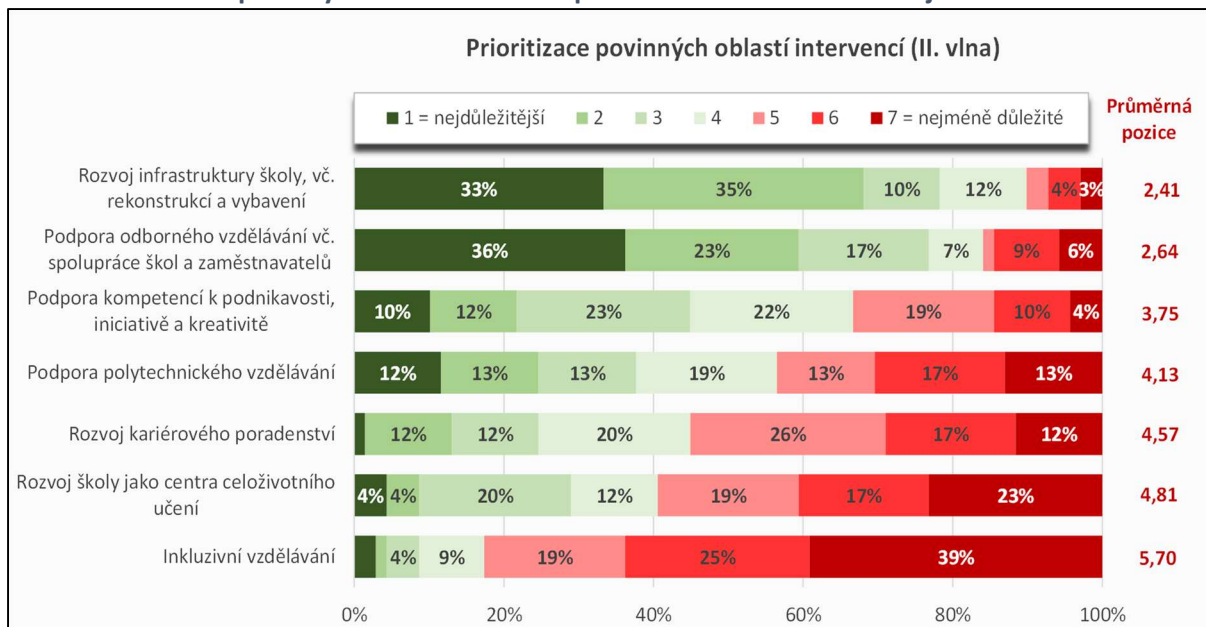
- Mezi sedmi povinnými intervencemi Krajských akčních plánů rozvoje vzdělávání řadí školy ve Zlínském kraji téma podpory kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě v průměru na třetí pozici, přičemž na první pozici téma zařadilo 10 % škol, do čtvrtého místa (tj. 1. až 4. místo v součtu) 67 % škol. Oproti I. vlně došlo k mírnému poklesu v důrazu škol na toto téma, kdy si v první pozici pohoršilo o 3 % a do čtvrtého místa (tj. 1. až 4. místo v součtu) o 1 %. První pozici drží téma rozvoj infrastruktury škol vč. rekonstrukcí a vybavení, druhou pozici pak téma podpory odborného vzdělávání vč. spolupráce škol se zaměstnavateli. Viz graf č. 1 níže.
- Z hlediska úrovně podpory kompetencí k podnikavosti (na čtyřstupňové škále úrovní: základní, mírně pokročilá, pokročilá, nejvyšší) rozvíjejí školy aktivity, které lze zařadit zejména do mírně pokročilé úrovně (46 %) a základní úrovně (42 %). Školy se plánují zaměřit na rozvíjení oblastí v rámci nejvyšší úrovně (předpokládaný posun o 22 %) a mírně pokročilé úrovně (posun o 12 %). Viz graf č. 2 níže.
- Školy aktivně uplatňují a považují za důležitou výchovu k podnikavosti v rámci odborného (65 %) i všeobecného vzdělávání (54 %), učí žáky myslet kriticky, vnímat problémy ve svém okolí a nacházet inovativní podnikatelská řešení (62 %) a začleňují ekonomické aspekty i do výuky v neekonomických předmětech (58 %). Konzultace, debaty a exkurze k problematice pro žáky i učitele, návštěvy a přednášky podnikatelů ve výuce jako další využívané formy výuky uvedlo 45 % škol a projektové dny zaměřené na uplatnění prvků podnikavosti, iniciativy a kreativity realizuje 46 % škol. Naopak méně často se jako další využívané formy výuky uplatňuje jedna z podmínek úspěšného kreativního vyučování – aktivní zapojení žáků do vedení vyučování a života školy (33 %) nebo zapojení žáků do práce v reálné školní firmě (26 %). Ve srovnání s I. vlnou došlo ve všech hodnocených aspektech k nárůstu, který byl převážně mírný, výraznější nárůst byl zaznamenán u projektově pojaté výuky z 32 % na 46 %, začlenění

³ Text shrnutí je částečně převzat z dokumentů Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji – Shrnutí za Zlínský kraj a Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje – Analýza potřeb v území a také doplněn o vlastní shrnutí.

ekonomických aspektů i do neekonomických předmětů z 46 % na 58 % a pravidelný kontakt s podnikateli z okolí z 30 % na 41 %. Viz graf č. 3 níže.

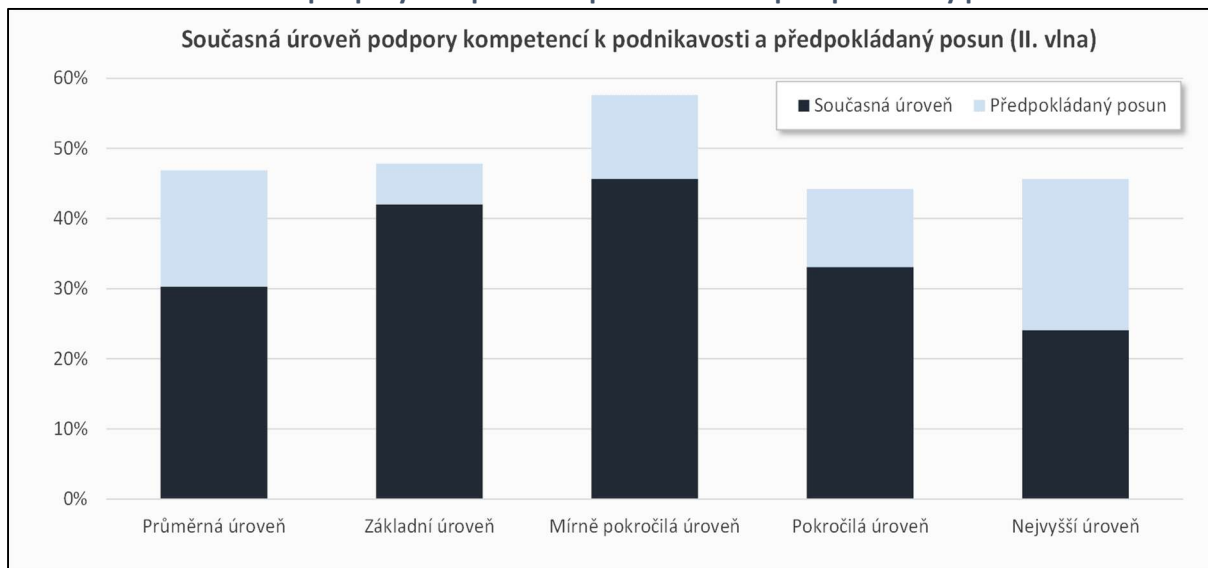
- Za zásadní překážku dalšího rozvoje kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě považuje vedení škol nedostatek finančních prostředků pro realizaci vzdělávání mimo vlastní výuku (58 %) a malý zájem žáků o ekonomické aktivity, cvičení a projekty (54 %). Na malý zájem pedagogů o podporu podnikavosti naráží 41 % škol a 39 % škol se potýká s nedostatkem výukových materiálů, pomůcek a metodik. Oproti I. vlně došlo k intenzivnějšímu vnímání bariér zejména v případě malého zájmu žáků i pedagogů (+6 %, +7 %). Viz graf č. 4 níže.
- Nejčastěji uváděným opatřením (74 % škol), které by školám pomohlo v rozvoji této intervence, je účast mladého podnikatele či jiného odborníka z praxe ve výuce. O metodickou podporu k rozvoji podnikavosti a kreativity ve formě materiálů a kurzů by mělo zájem 65 % škol. Na třetím místě jsou pak opatření kvalitativní či kvantitativní – zlepšení ICT vybavení školy a podpora školních projektů typu dnů otevřených dveří, sportovních dnů, výstav či školních plesů (oba 62 %). Oproti I. vlně šetření došlo k růstu poptávky po zapojení odborníka z praxe (+14 %) a po metodických materiálech a kurzech pro pedagogy k tématu (+7 %). Viz graf č. 5 níže.

Graf 1: Prioritizace povinných intervencí KAP z pohledu škol ve Zlínském kraji

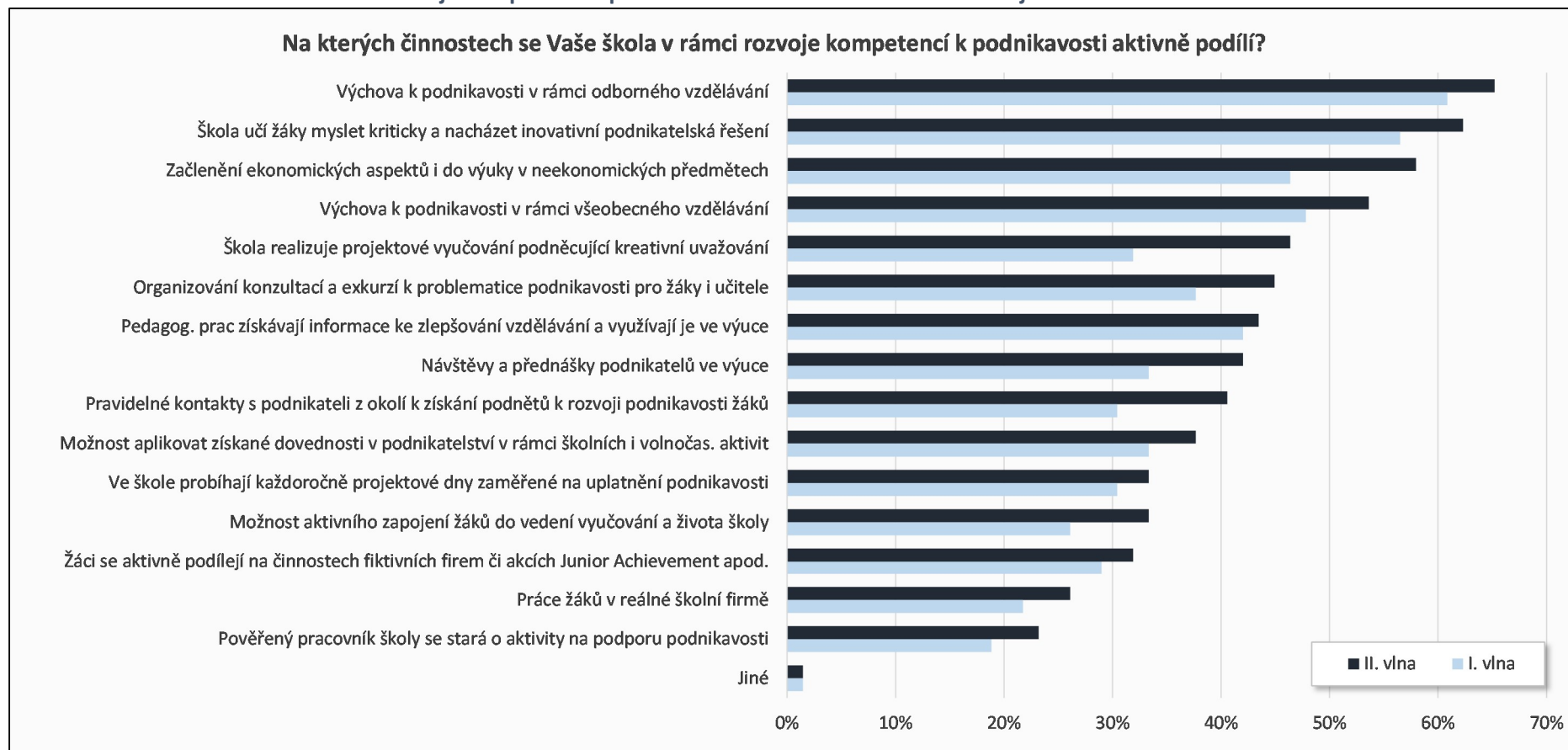
Zdroj: Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji (NÚV, 2018)

Graf 2: Současná úroveň podpory kompetencí k podnikavosti a předpokládaný posun

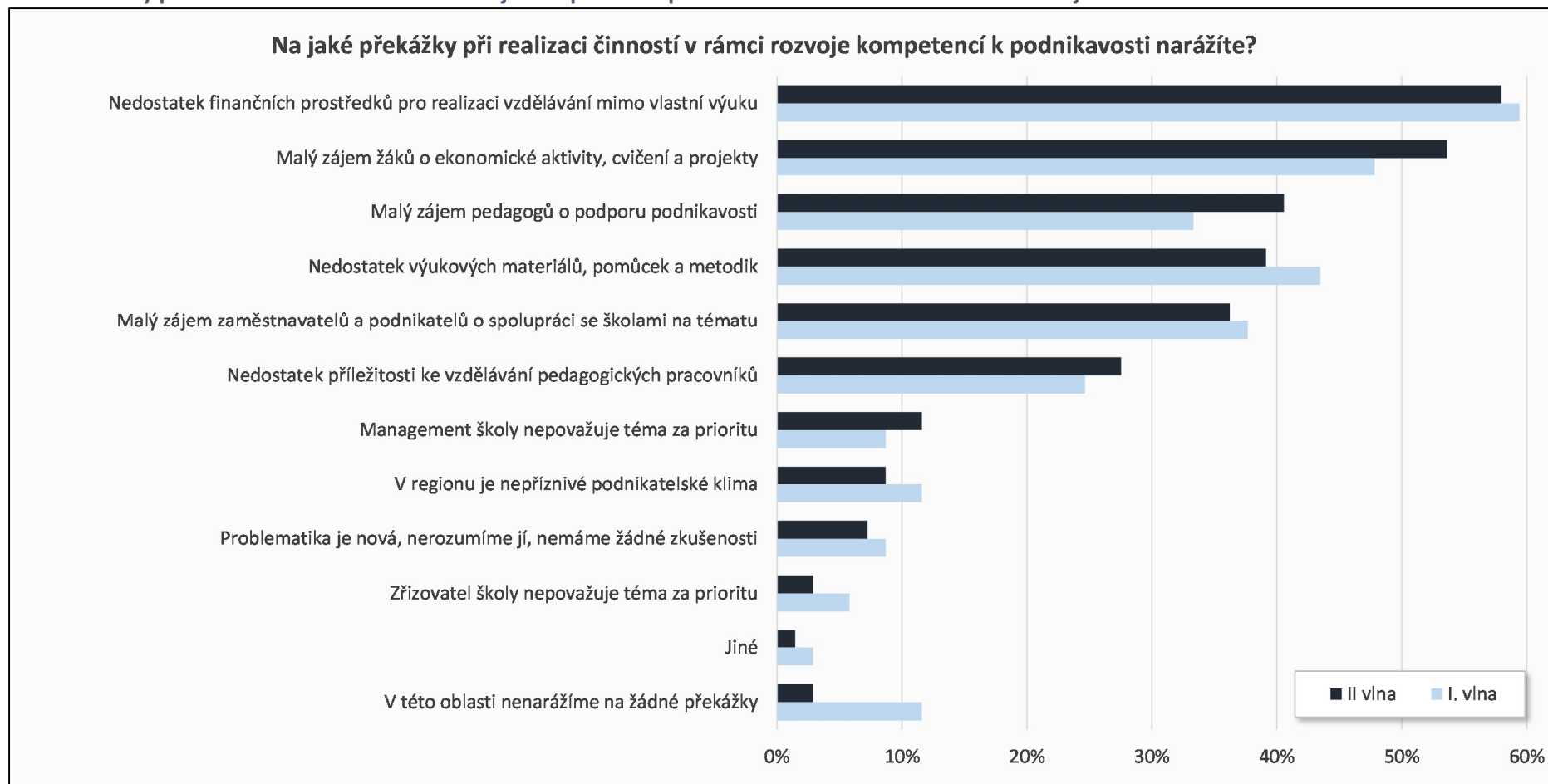
Zdroj: Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji (NÚV, 2018)

Graf 3: Míra realizace aktivit v rámci rozvoje kompetencí k podnikavosti na školách ve Zlínském kraji

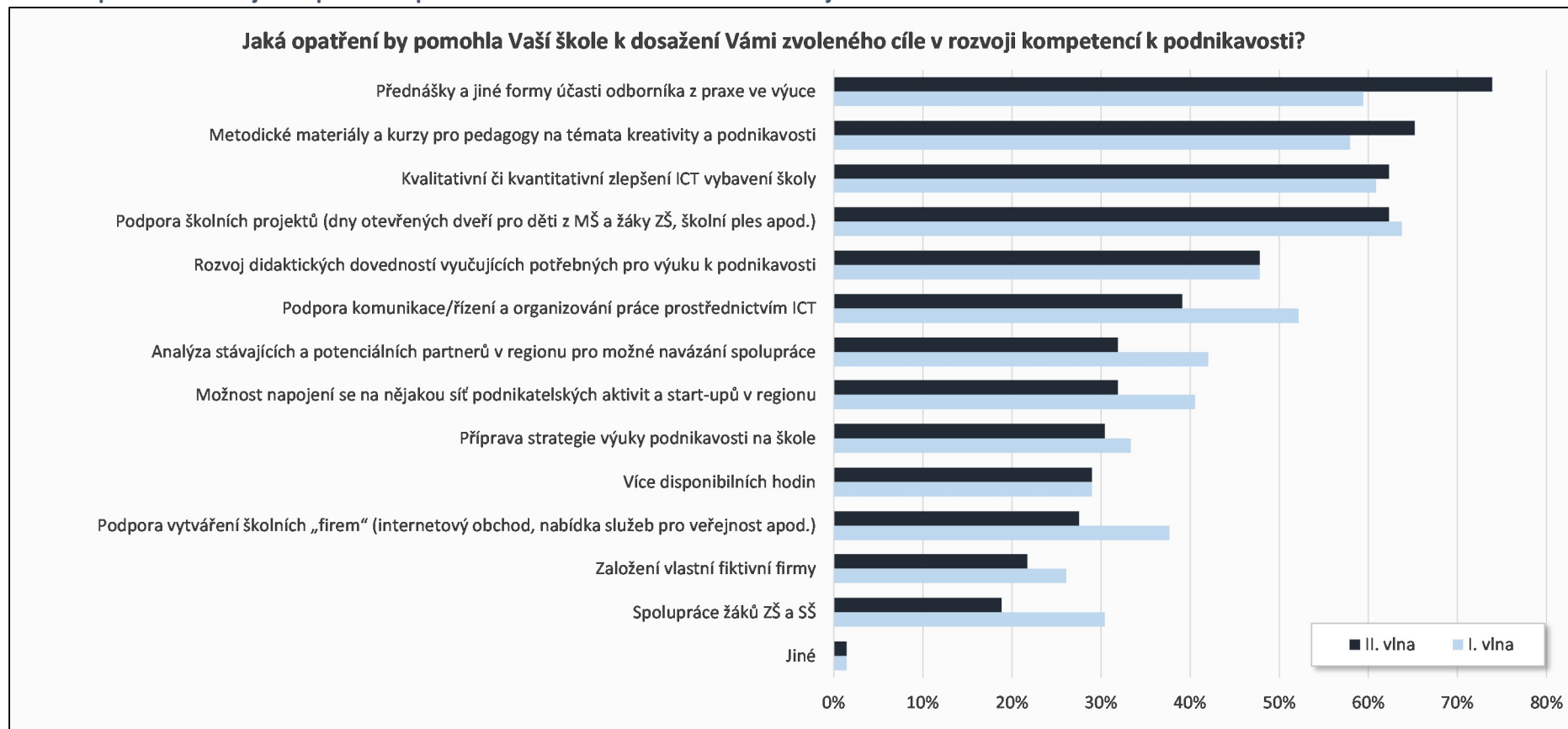
Zdroj: Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji (NÚV, 2018)

Graf 4: Bariéry při realizaci činností v rámci rozvoje kompetencí k podnikavosti na školách ve Zlínském kraji

Zdroj: Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji (NÚV, 2018)

Graf 5: Opatření k rozvoji kompetencí k podnikavosti na školách ve Zlínském kraji

Zdroj: Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji (NÚV, 2018)

Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje – část Analýza potřeb v území

Jedná se o analýzu, prvně zpracovanou v roce 2016 a aktualizovanou v roce 2019, která využívá primární i sekundární zdroje a zaměřuje se na celou řadu aspektů školského systému. Sekundárním zdrojem, ze kterého analýza výrazně čerpá, je výše uvedená a shrnutá Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji.

K tématu podpory kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě analýza nejprve popisuje jeho definici a význam. Následuje stručné zhodnocení vývoje přístupu k němu v Evropě a v České republice, kde se uvádí:

„V některých zemích Evropy se výchova k podnikavosti rozvíjí již déle než deset let, jiné země teprve začínají. V České republice probíhá spíše nekoordinovaně, její koncepčnější pojetí se teprve vytváří a školy postupně získávají zkušenosti s realizací aktivit zaměřených na podporu podnikavosti u žáků i učitelů. Zatím existuje pouze minimální podpora v rozvoji podnikavosti a výchova k podnikavosti zde nemá dlouhou tradici. Její provádění je mnohdy roztříštěné a nekoordinované. Výchova k podnikavosti není v českých školách samostatným vyučovacím předmětem, a proto vyžaduje specifické výukové metody (např. projektové) ... Téma výchovy k podnikavosti je v České republice začleněno do rámcových vzdělávacích programů pro střední školství: kompetence k podnikavosti je jednou z definovaných klíčových kompetencí rámcových vzdělávacích programů pro gymnázia a v rámcových vzdělávacích programech pro střední odborné vzdělávání najdeme klíčovou kompetenci kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám.“

Dále analýza uvádí výčet k tématu relevantních strategických dokumentů na úrovni EU, ČR a Zlínského kraje, cituje hlavní závěry šetření Národního ústavu pro vzdělávání Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji, stručně uvádí několik vybraných případů dobré praxe ze středních škol Zlínského kraje jak v oblasti specifické výuky, tak i v oblasti projektů. V závěru je provedena SWOT analýza s rozbořením interakcí mezi položkami. SWOT analýza je uvedena v tabulce 1 níže. Předmětná část analýzy je uzavřena identifikací problémových oblastí a potřeb:

„Administrativní/legislativní: Chybějící koncepce a jednotlivé výukové materiály pro tuto oblast, Nízká vzdělanost učitelů v této oblasti

Společenské/motivační: Nedostatečné znalosti a využívání existujících programů na podporu podnikavosti, Výchova k podnikavosti není prioritou školy, Problém uplatnění absolventů na trhu práce, Malá motivace k zintenzivnění výuky k podnikání

Materiální: Chybějící finance na zajištění aktivit rozvíjejících tuto oblast“

Tabulka 1: SWOT analýza k Analýze potřeb v území v rámci KAP pro území Zlínského kraje

S	W
Existence a fungování Šablon	Nízká vzdělanost učitelů v této oblasti
Existence TIC	Nedostatečné znalosti a využívání existujících programů na podporu podnikavosti
Existence školních firem a fiktivních firem	Chybějící koncepce a jednotlivé výukové materiály pro tuto oblast
Praxe žáků u zaměstnavatelů	Výchova k podnikavosti není prioritou školy
Vedení žáků k podnikavosti, iniciativě a kreativě jako průřezové téma většiny předmětů	
Soutěže a přehlídky kreativity žáků	
O	T
Zvýšení spolupráce s firmami	Chybějící finance na zajištění aktivit rozvíjejících tuto oblast
Pokud škola cokoliv pořádá, je možno zapojit iniciativu a kreativitu	Problém uplatnění absolventů na trhu práce
Zlepšení využívání ICT ve výuce s důrazem na podnikavost, iniciativu a kreativitu	Malá motivace k zintenzivnění výuky k podnikání
Zlepšit povědomí v oblasti etika v podnikání u žáků	
Zintenzivnění spolupráce škol s TIC	
Zlepšit metodickou podporu škol v této oblasti	
Zapojit krajský a školní parlamenty do spolupráce v této oblasti	
Využít mezinárodních projektů	

Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje – část Analýza potřeb v území (Zlínský kraj, 2019)

V návaznosti na výše uvedené analytické podklady byl zpracován Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje. Dokument byl schválen orgány kraje v závěru roku 2016. Podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativě představuje jedno z řešených „klíčových témat“, kde na úrovni středního školství je zahrnuta pod označením „priorita A1“. Ta obsahuje tři obecné cíle, které se dále rozpadají do několika dílčích cílů. K 31. 12. 2018 byla zpracována evaluace naplňování KAP ZK za první dva roky jeho implementace. Z hodnocení vyplývá, že obecné a dílčí cíle v rámci priority A1 jsou s jednou výjimkou dobře naplňovány. Konkrétně se jedná o nenaplnění dílčího cíle A1.1.1 „Zajistit koordinaci aktivit podporujících podnikavost, iniciativu a kreativitu u žáků a studentů ve škole“, kde problémem je nevytvoření pozice koordinátora pro téma podnikavost na dostatečném počtu škol a nízký počet proškolených zaměstnanců škol, kteří se zabývají tímto tématem. K nerovnoměrnému naplnění aktivitami došlo u dílčího cíle A1.3.1 „Zajistit vzdělávání v oblasti výchovy k podnikavosti pedagogickým pracovníkům středních a vyšších odborných škol“, kde zaostává realizace aktivit

zaměřených na tvorbu vzdělávacích programů, které jsou orientovány na vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti výchovy k podnikavosti, a dále na tvorbu metodických materiálů a jejich sdílení na krajském portálu Zkola.cz a na webových stránkách škol.

Evaluační zpráva v závěru obsahuje kapitolu „Závěry pro období KAP II“, kde se ve vztahu k obecné prioritě A1 „Podpora kompetencí k podnikavosti, iniciativě a kreativitě u žáků a studentů SŠ a VOŠ“ uvádí tato doporučení⁴:

- Vytvářet pozice pracovníka školy, který se bude starat o aktivity na podporu podnikavosti u žáků a studentů ve větším počtu škol.
- Zajistit větší míru účasti kompetentních pracovníků školy ve vzdělávacích akcích zaměřených na podnikavost.
- Podle možností škol vytvářet vlastní výukové programy zaměřené na podnikavost ve vazbě na skladbu oborů vzdělávání.
- Podle možností škol realizovat společné aktivity s ostatními školami v tomto klíčovém tématu.
- Zvýšit počet škol, které založí tzv. fiktivní nebo reálné studentské firmy v návaznosti na obor vzdělávání.
- Rozšiřovat počet škol, které budou realizovat projektové dny na podporu podnikavosti, iniciativy a kreativity, nebo realizovat společné projekty s firmami.
- Stimulovat instituce dalšího vzdělávání ke tvorbě vzdělávacích programů pro pedagogické pracovníky zaměřené rozvoj podnikavosti.

V dokumentu Analýza potřeb v území i v evaluační zprávě je ve vztahu k tématu podnikavost akcentována role TIC. Jako příležitost do budoucna oba dokumenty uvádí rozšíření/zintenzivnění spolupráce škol s TIC. Dále je role TIC zmiňována ve vztahu k nerovnoměrnému naplnění dílčího cíle A1.3.1.

⁴ Citována jsou pouze věcná doporučení. První doporučení, které zde není citováno, má technický a procesní charakter pro kvantifikaci cílů KAP.

4. Vyhodnocení řízených rozhovorů v rámci přípravy konceptu kurzu Podnikatelská akademie na středních školách

4.1 Výzkumný vzorek

Ve Zlínském kraji působí 66 středních škol. Řízené rozhovory byly provedeny se zástupci 31 z nich, což odpovídá podílu 47 %. Z hlediska lokalizace byly porovnány sídla škol mezi základním souborem a výzkumným vzorkem na úrovni okresů. Nadproporční zastoupení ve výzkumném vzorku vykazují školy z okresu Vsetín, mírně nadproporční z okresu Zlín a víceméně proporční z okresu Uherské Hradiště. Naopak zastoupení škol z okresu Kroměříž je ve výzkumném vzorku podproporční. Hlavní vliv na tuto skutečnost měl způsob výběru škol do výzkumného vzorku, kdy byly preferovány takové školy, jejichž zaměření je více relevantní pro téma podnikání.

Z hlediska zaměření škol byla pro potřeby šetření použita typologie, uvedená v § 1 vyhlášky č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, a to v následující upravené podobě:

- **Gymnázium** – úplné střední všeobecné vzdělávání,
- **Gymnázium s dalšími obory** – jedná se o specifické případy gymnázií, které byly v minulosti sloučeny s různě zaměřenými středními školami; jedna organizace tak zajišťuje současně obory gymnázia a další různé středoškolské obory,
- **Střední odborná škola** – zahrnuje maturitní obory a případně i učební obory a maturitní nástavby s různým oborovým zaměřením; pro potřebu tohoto šetření jsou zde také zahrnuty střední zemědělské, zahradnické, vinařské, lesnické, rybářské, zdravotnické, hotelové, pedagogické školy a odborné školy,
- **Střední odborné učiliště** – dvouleté a tříleté učební obory, případně též maturitní nástavby, v menší míře mohou také provozovat čtyřleté maturitní obory; pro potřebu šetření zahrnuje též typ odborné učiliště a praktická škola,
- **Střední průmyslová škola** – čtyřleté maturitní obory orientované na průmyslová odvětví,
- **Obchodní akademie** – školy s nosným maturitním oborem obchodní akademie, v některých případech dále zahrnují omezené spektrum dalších oborů,
- **Umělecko-průmyslová škola** – umělecké maturitní obory orientované na průmyslová odvětví.
- **Střední umělecká škola** – umělecké maturitní obory.

Tato typologie v některých případech neumožňuje jednoznačné zařazení školy do jednoho určitého typu, kdy pod hlavičkou jedné organizace jsou kombinovány studijní obory, náležející do několika různých typů škol. V takových případech byly školy zařazeny podle převažujícího oboru, nejčastěji do kategorie *střední odborná škola*. V případech, kdy jedním ze studijních oborů na škole bylo gymnázium, byla tato škola zařazena do speciálně definované kategorie *gymnázium s dalšími obory*. I přes uvedené nedostatky je tato typologie postačující jako základní vodítko pro posouzení struktury základního souboru a výzkumného vzorku z hlediska oborového zaměření škol.

V základním souboru výrazně převládá typ střední odborná škola se zastoupením 45,5 %, avšak ve výzkumném vzorku se jedná o výrazně podproporční zastoupení 29 %. Výzkumný vzorek dále neobsahuje střední odborná učiliště, která mají zastoupení v základním souboru 6,1 % a konzervatoř se zastoupením 1,5 %. Ostatní typy škol tak mají ve výzkumném vzorku nadproporční zastoupení. To je způsobeno záměrným výběrem škol do vzorku, které svým oborovým zaměřením více inklinují k tématu podnikavost. V široce pojatém typu středních odborných škol jsou totiž zahrnuty zdravotnické školy, humanitní školy a další ze skupiny těchto méně relevantních.

Z hlediska zřizovatelů středních škol se ve Zlínském kraji vyskytují čtyři typy subjektů: kraj, ministerstvo, privátní a církev. V základním souboru významně převládá skupina škol zřizovaná krajem (71,2 %), ve

výzkumném vzorku je její zastoupení ještě o něco větší (77,4 %). Zaměření oborů na školách, zřizovaných ministerstvy a církví, je méně relevantní ve vztahu k tématu vedení žáků k podnikání, což se projevuje na jejich nižším zastoupení ve výzkumném vzorku. Zastoupení privátních středních škol je doporučení.

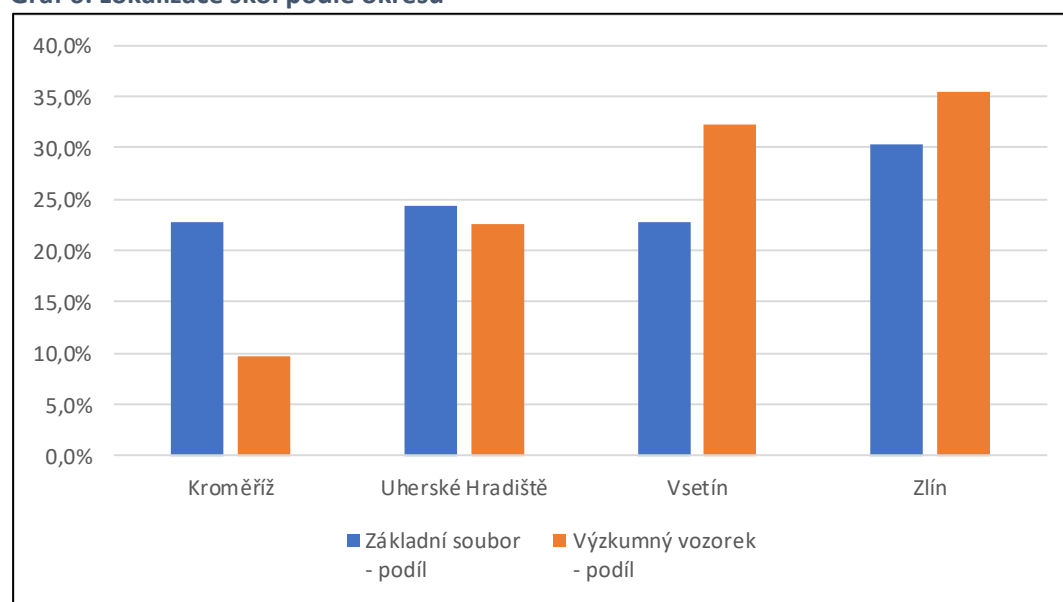
Následující tabulky a grafy přináší bližší informace o struktuře základního souboru a výzkumného vzorku.

Tabulka 2: Lokalizace škol podle okresu

Okres	Základní soubor	Základní soubor - podíl	Výzkumný vzorek - počet	Výzkumný vzorek - podíl	Odchylka struktury vzorku od základního souboru
Kroměříž	15	22,7%	3	9,7%	-13,0%
Uherské Hradiště	16	24,2%	7	22,6%	-1,7%
Vsetín	15	22,7%	10	32,3%	9,5%
Zlín	20	30,3%	11	35,5%	5,2%
Celkem	66	100,0%	31	100,0%	-

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Graf 6: Lokalizace škol podle okresu

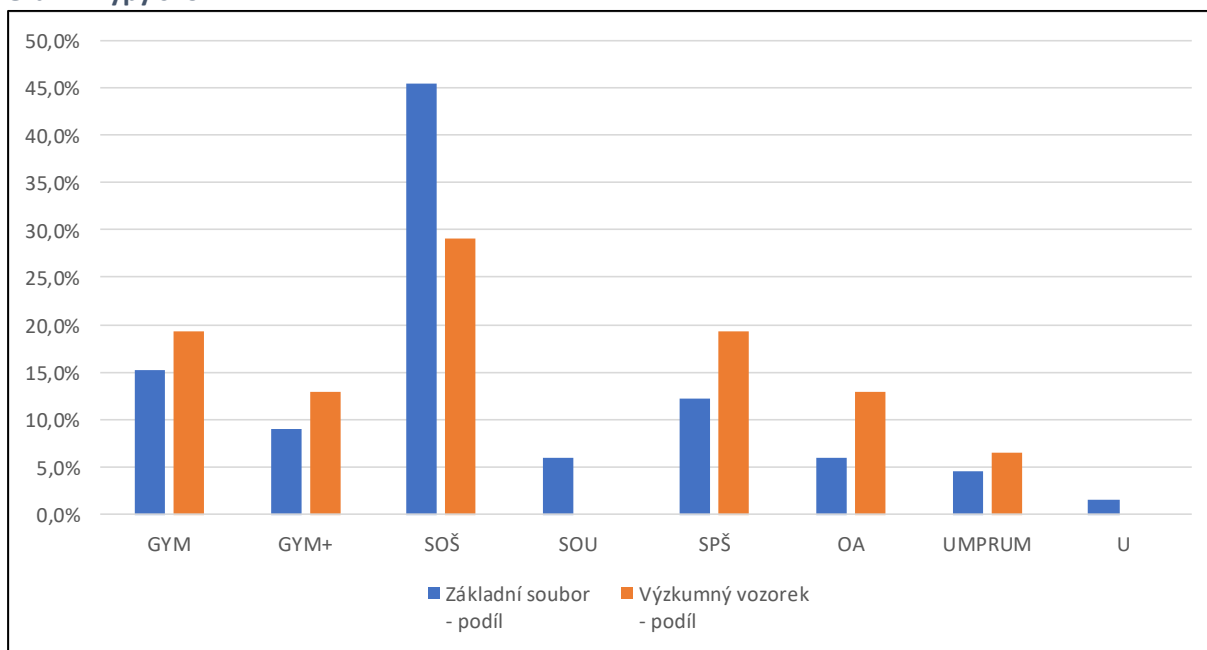

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Tabulka 3: Typy škol

Typ školy	Základní soubor	Základní soubor - podíl	Výzkumný vzorek - počet	Výzkumný vzorek - podíl	Odchylka struktury vzorku od základního souboru
Gymnázium	10	15,2%	6	19,4%	4,2%
Gymnázium s dalšími ob	6	9,1%	4	12,9%	3,8%
Střední odborná škola	30	45,5%	9	29,0%	-16,4%
Střední odborné učiliště	4	6,1%	0	0,0%	-6,1%
Střední průmyslová škola	8	12,1%	6	19,4%	7,2%
Obchodní akademie	4	6,1%	4	12,9%	6,8%
Umělecko-průmyslová š	3	4,5%	2	6,5%	1,9%
Umělecká škola	1	1,5%	0	0,0%	-1,5%
Celkem	66	100,0%	31	100,0%	-

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Graf 7: Typy škol

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Tabulka 4: Školy podle zřizovatele

Zřizovatel	Základní soubor	Základní soubor - podíl	Výzkumný vzorek - počet	Výzkumný vzorek - podíl	Odchylka struktury vzorku od základního souboru
Kraj	47	71,2%	24	77,4%	6,2%
Ministerstvo	2	3,0%	0	0,0%	-3,0%
Privátní	13	19,7%	6	19,4%	-0,3%
Církev	4	6,1%	1	3,2%	-2,8%
Celkem	66	100,0%	31	1	

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

4.2 Přístupy škol k tématu vedení žáků k podnikání

Tato část šetření odpovídá na výzkumnou otázku č. 1. Shrnuje vnímání tématu ze strany škol, charakterizuje stávající přístupy k jeho implementaci, shrnuje plány škol k jeho budoucímu pojetí, shrnuje pohled respondentů na postoje žáků k podnikání a identifikuje bariéry hlubší implementace tématu na školách.

Vnímání tématu

Vnímání tématu vedení žáků k podnikání se mezi jednotlivými školami značně různí. Celkově však lze shrnout, že se k němu téměř všechny školy z výzkumného vzorku staví pozitivně, v řadě případů respondenti také zdůraznili, že se jedná o prioritní téma. V jednotkách případů zaznělo neutrální vyjádření. Žádný z respondentů nevyjádřil zásadně odmítavý postoj školy k tomuto tématu.

Pokud jde o terminologické chápání tématu vedení žáků k podnikání a jeho odlišení od šířeji pojatého tématu vedení žáků k podnikavosti, iniciativě a kreativitě, byly zaznamenány značně odlišné pohledy respondentů. Vymezení tématu vedení žáků k podnikání tedy nemá mezi respondenty jednoznačně přijímanou definici. Vyskytují se jak širší pohledy, zahrnující aspekty, jako jsou důraz na posílení aktivity žáků, samostatnost a iniciativu, všímavost a otevřenost, rozvíjení ducha podnikavosti a schopnost se o sebe postarat, tak i užší chápání, které směřuje k systematické přípravě žáka jako osoby budoucího podnikatele, kdy respondenti mimo jiné zdůrazňovali potřebu vysvětlit žákům důležitost a smysl podnikání a připravit je na podnikání po praktické stránce.

Z hlediska přípravy na budoucí povolání respondenti převážně uváděli, že jejich školy připravují jak budoucí zaměstnance, tak i podnikatele. S ohledem na oborové zaměření škol se však důraz na tyto kategorie různí, pro některé školy je více relevantní kategorie zaměstnanec, pro jiné mají obě kategorie stejný význam a v některých případech převažuje důraz na kategorii podnikatel. Několik respondentů uvedlo, že podnikání je alternativou k zaměstnaneckému poměru, jde o možnost volby a úlohou školy je ukázat žákům obě možné cesty. V případě jedné z obchodních akademií zaznělo, že tato škola připravuje především zaměstnance – výkonný personál pro řízení firem. V případě některých gymnázií pak respondenti poukázali na skutečnost, že žáci jsou připravováni především ke studiu na vysoké škole, kdy rozvinutí tématu by mělo být řešeno až tam.

Charakteristika stávajících přístupů škol k tématu

Všechny ze škol, které byly zahrnuty do šetření, mají téma vedení žáků k podnikání implementováno v rámci výuky, avšak přístupy jednotlivých škol se zde značně různí, a to jak z hlediska zahrnutí konkrétních druhů aktivit a způsobů, tak i z hlediska komplexnosti a systematickosti. V podstatě každá ze škol volí svůj vlastní způsob vedení žáků k podnikání.

Charakteristika přístupů škol byla provedena z hlediska základního koncepčního pojetí, zahrnutí dílčích teoretických témat do studijních předmětů a z hlediska dalších aktivit. Výše popsaná nejednotně chápání definice tématu vedení žáků k podnikání a jeho faktická velmi úzká souvislost s tématem vedení žáků k podnikavosti, iniciativě a kreativitě, se pak odráží v odpovědích respondentů k této části šetření.

Základní koncepční pojetí

Ve většině případů přístup škol k tématu vedení žáků k podnikání není nijak zvlášť propracovaný, obvykle zahrnuje několik dílčích aktivit. Pouze v případě šesti škol lze hovořit o systematickém a poměrně komplexním přístupu. Tyto školy mají jasnou koncepční představu, téma implementují s využitím spektra provázaných aktivit, přístupů či elementů. Na základě osobních schůzek usuzujeme, že pro systematickou implementaci tématu je klíčový kladný postoj vedení školy, které téma považuje za prioritní a současně přítomnost pro toto téma zapálené osoby v pozici koordinátora či garanta. Jak již bylo naznačeno výše, rovněž typ školy a její zaměření se také odráží na koncepčním pojetí tématu, kdy pro některé školy toto téma nehraje až tak významnou roli. Intenzita implementace tématu se také liší i mezi obory v rámci jedné školy.

Na významu nabývá kariérní poradenství, které zmínilo více respondentů. Některé školy v tomto směru využívají externí diagnostické služby. Některé školy mají zavedenu profilaci studia prostřednictvím povinně volitelných předmětů, kde profilace aktivním žákům umožní větší posílení kompetencí k podnikání. Specifický je přístup vedení k podnikání v tradičních řemeslných oborech, kde respondenti více akcentovali důraz na praktickou stránku podnikatelské činnosti, nutnost základní orientace v právních předpisech, daňové problematice a obranyschopnost před nečestným jednáním jiných osob. Jedna z identifikovaných škol chce téma dále rozvíjet v rámci mezinárodní spolupráce.

Zahrnutí dílčích teoretických témat do studijních předmětů

Způsoby zahrnutí dílčích teoretických témat do studijních předmětů jsou velmi pestré a liší se zejména od typu školy. Různé jsou rozsahy hodinových dotací na výuku tématu, tak i specializace předmětů, do kterých jsou dílčí teoretická témata zahrnuta. Zejména na gymnáziích a na některých dalších školách je téma vedení žáků k podnikání implementováno v rámci předmětu Základy společenských věd, kde je mu věnována velmi skromná časová dotace, jsou probírány jen některá dílčí teoretická témata, a to navíc ve velmi stručné podobě. Na opačné straně stojí obchodní akademie, kde jsou dílčí teoretická

témata promítnuta do širokého spektra předmětů. Nástavbové maturitní obory, navazující na učební obory, jsou pak často silně orientovány na podnikání v daném oboru.

Za studijní předměty, do kterých se promítá téma vedení žáků k podnikání, respondenti označili: občanská nauka, základy společenských věd, základy ekonomie, mikroekonomie, makroekonomie, ekonomika podniku, kreativní ekonomika, aplikovaná ekonomie, ekonomika v oboru (dle zaměření školy), ekonomika ve výrobním podniku, chod podniku, účetnictví, management, projektové řízení, marketing, právo, mediální výchova, finanční gramotnost, fiktivní firma. Jedná se o výčet všech respondenty zmíněných studijních předmětů, nemusí se však jednat o úplný obraz skutečnosti. Jejich názvy jsou zjednodušeny a zobecněny v případě výskytu několika modifikací.

Z hlediska dílčích teoretických témat, které jsou zahrnuty do výuky tématu, respondenti zmínili: podnikatelský nápad, zahájení podnikání, založení společnosti, formy podnikání, podnikatelské plány, start-upy, inovace, inovační politika, plánování, výrobní procesy, cenotvorba, založení bankovního účtu a bankovní záležitosti, marketing, personalistika, daně, dotační podpora a projekty, projektový management, zahraniční obchod, sociologie – teorie pracovních týmů, osobnost manažera, administrativa a obchodní korespondence, finanční gramotnost. Jedním z uvedených případů byl také celkový rozvoj měkkých kompetencí. Nejedná se o komplexní výčet skutečnosti, respondenti na tyto podrobnosti nebyli přímo dotazováni, avšak řada z nich je iniciativně uvedla.

Za pozornost stojí práce žáků s podnikatelskými plány. Některé školy jim věnují zvýšenou pozornost, pracují s nimi systematicky v průběhu delší doby, někde dokonce i v průběhu celého studia. Žáci si tyto plány postupně rozvíjejí v návaznosti na probírané teoretické poznatky, prezentují a obhajují je, a získávají zpětnou vazbu od učitelů i od spolužáků.

Školní firmy

Jedná se o často využívaný element, který se vyskytuje ve třech hlavních formách. Nejčastějším případem je fiktivní firma, provozovaná na bázi spolupráce školy s organizací Junior Achievement Czech v rámci programu „JA studentská firma“. Jedná se o jednoletý zpoplatněný program (150 Kč na jednoho žáka za rok) s doporučenou hodinovou dotací 50 až 66 vyučovacích hodin za rok. Výuku vede pedagog z dané školy, případně ve spolupráci s odborníkem z praxe, k dispozici jsou výukové materiály a další servis ze strany provozovatele programu. Program, který je pojat formou „learning-by-doing“, zahrnuje základní tematické celky, které žáky rámcově provedou procesem podnikání od nápadu a sestavení podnikatelského plánu, přes získání kapitálu, rozjezd firmy, její běžný chod až po ukončení podnikání. Firmy z různých škol v rámci programu mohou vstupovat do vzájemných interakcí a účastnit se různých akcí a soutěže studentských firem. Hodnocení tohoto programu je ze strany respondentů různé, objevují se jak velice kladné ohlasy, tak i negativní reakce s nepokračováním v programu. Úspěšné provozování tohoto programu na dané škole patrně závisí na kombinaci více faktorů, především však na zájmu žáků a jejich motivaci. Jinou zastřešující platformu pro fiktivní firmy s názvem CEFIF (Centrum fiktivních firem) provozuje Národní ústav pro vzdělávání. Žádný z respondentů ji však výslovně nezmiňoval.

Druhou formu školních firem, které se vyskytují v rámci výzkumného vzorku, jsou fiktivní firmy, provozované izolovaně na dané škole. Takovou formu fiktivní firmy si škola připraví dle vlastních potřeb a představ, ale na druhou stranu nemá výhody, které poskytuje síťový program.

Třetí, nejméně častou, avšak nejzajímavější formu představují reálné školní firmy. Ve výzkumném vzorku byly zaznamenány tyto:

1. Malý školní průmyslový provoz včetně distribuce produktů ve školním obchodě, se záměrem rozšířit distribuci do obchodní sítě v regionu. Žáci jsou seznamováni s provozními, ekonomickými i obchodními aspekty chodu firmy.
2. Školní firma v oboru mediální a multimediální tvorby. Žáci pracují v produkčních týmech, seznámí se s celým životním cyklem zakázky, charakteristické pro daný obor. Jsou sjednávány menší zakázky, vhodné pro školní firmu.
3. Školní papírnictví. Volitelný předmět, v jehož rámci tým několika žáků po dobu dvou měsíců zajišťuje běžný chod obchodu.

Školy, které tuto formu provozují, ji hodnotí jako poměrně náročnou, ale současně jako vysoce přínosnou pro žáky.

Výuka spojená se školními firmami bývá zahrnuta do rozvrhu různým způsobem, do povinné výuky, v rámci povinně-volitelných předmětů i jako volitelný předmět nad rámec povinností.

Exkurze

Exkurze jsou tradičním a velmi rozšířeným elementem. Školy jich obvykle organizují jednu i více v každém ročníku studia. Jedná se jak o exkurze do firem, kde se žáci podívají do provozních prostor a dozví se základní informace o firmě a jejím podnikání, tak i o exkurze na úřadech a v dalších organizacích a institucích. Některé školy organizují pro své žáky i zahraniční exkurze, kdy je během cesty navštíveno několik firem a institucí. Ze strany některých respondentů zaznělo upozornění na malý zájem žáků, kdy exkurze žáky moc neoslovují. Avšak také zaznělo, že řada absolventů škol později změnil názor a zpětně pedagogům potvrzují jejich přínosnost.

Workshopy a besedy

Rovněž workshopy a besedy pořádané ve školách představují tradiční a velmi rozšířený element, který oživuje výuku o kontakt s lidmi z praxe. Respondenti uváděli besedy s úspěšnými podnikateli, kteří působí v oboru, na který je studium zaměřeno, dále setkání s inspirativními osobnostmi mimo obor a se zástupci různých organizací a institucí. Časté jsou též besedy s úspěšnými absolventy. Zmíněny také byly besedy s vítězi soutěže Můj první milion. Tematické workshopy pak bývají zaměřeny například na finanční gramotnost. Některé školy si zajišťují kontakty na osobnosti prostřednictvím projektu „Můžeš podnikat“, který nabízí zprostředkování besed s úspěšnými podnikateli z regionů.

Praxe žáků u zaměstnavatelů

V případě učebních oborů probíhají standardní odborné praxe v průběhu celého studia. U maturitních oborů většinou probíhají krátké, několikátýdenní praxe, a to nejčastěji ve třetím ročníku. Tyto praxe si žáci sjednávají buď sami, nebo je zprostředkovávají školy.

Soutěže

Tradičních i nových soutěží v prostředí středoškolského vzdělávání je provozována celá řada a nemálo z nich je možné vztáhnout k tématu vedení žáků k podnikání. Jsou provozovány soutěže, které jsou zcela zajištěny externím organizátorem a role školy se omezuje na podporovatele, v další skupině soutěží pak školy působí jako spoluorganizátoři, kdy například zajišťují průběh školního kola soutěže. Z relevantních soutěží respondenti zmínili: Můj první milion (soutěž podnikatelských nápadů), Soutěž a Podnikej (soutěž podnikatelských nápadů), JA Innovation camp (týmové řešení problému ze světa byznysu), Den D, Rozpočti si to!, Středoškolská odborná činnost, Prezentiáda (soutěž v prezentačních dovednostech), Navrhni projekt, Minerva Cup (týmové znalostní soutěže).

Další aktivity

Zde jsou uvedeny relevantní aktivity s méně častým výskytem, některé z nich jsou realizovány na jedné či několika málo školách.

Praktické úkoly pro externího zadavatele – jedná se o ad-hoc aktivity, kdy žáci pracují na díle pro externího zadavatele, kterým mohou být jak privátní subjekty, tak i subjekty veřejného sektoru; dílo bývá honorované i nehonorované v závislosti na charakteru konkrétního případu; například se jedná o umělecké výrobky, nebo návrhy úprav veřejných prostor; důležitým faktorem je získání zpětné vazby k takové tvůrčí aktivitě.

Školní projekty – jedná se zejména o zapojení žáků do organizace různých školních akcí, např. školní plesy, večírky, exkurze, konference, festival; v některých případech se jedná o zajištění organizace nebo o spoluorganizaci akce ve spolupráci s jiným subjektem, např. kulturní akce ve městě; tyto aktivity zejména posilují schopnosti spolupráce v týmech.

Speciální kurzy nad rámec výuky – rozšíření kvalifikace pro některé specifické profese, např. svářeč, barman atd.

Specificky zaměřené bloky aktivit – jde o tematické projektové bloky, nahrazující běžnou výuku, například Projektový týden, Projektový den, Týden odborné praxe.

Nabídka brigád – zprostředkování brigád ze strany školy, podpora mimoškolních aktivit žáků, které vedou k samostatnosti.

Využití inspirativních materiálů v rámci výuky – například sledování pořadů z projektu Cesty k úspěchu, který představuje úspěšné české podnikatele.

Plány škol do budoucna ve vztahu k tématu

V pohledu do budoucna uvažuje o rozvoji konkrétních aktivit směřujících k vedení žáků k podnikání 17 škol, z hodnoceného vzorku (57 %). Z toho ve dvou případech se jedná o výrazný kvalitativní posun. První je představován zřízením školního obchodu, ve kterém bude probíhat prodej produkce ze stávajícího školního výrobního provozu, kdy je rovněž záměrem školy tuto regionální produkci dále distribuovat do dalších obchodů v regionu. Druhý případ zahrnuje vybudování dvou speciálních učeben pro výuku projektového řízení a pro podporu podnikavosti. V ostatních případech se jedná převážně o zavedení některých z aktivit, které již jiné školy úspěšně provozují. Tyto byly popsány výše.

Menší část škol (43 %) neplánuje rozvoj těchto aktivit a chce se soustředit na udržení stávajícího přístupu. K tomu je nutné dodat, že v této skupině se nachází jak školy, které mají k tématu propracovaný přístup se spektrem kvalitních aktivit, tak i školy, které se k tématu staví rezervovaně.

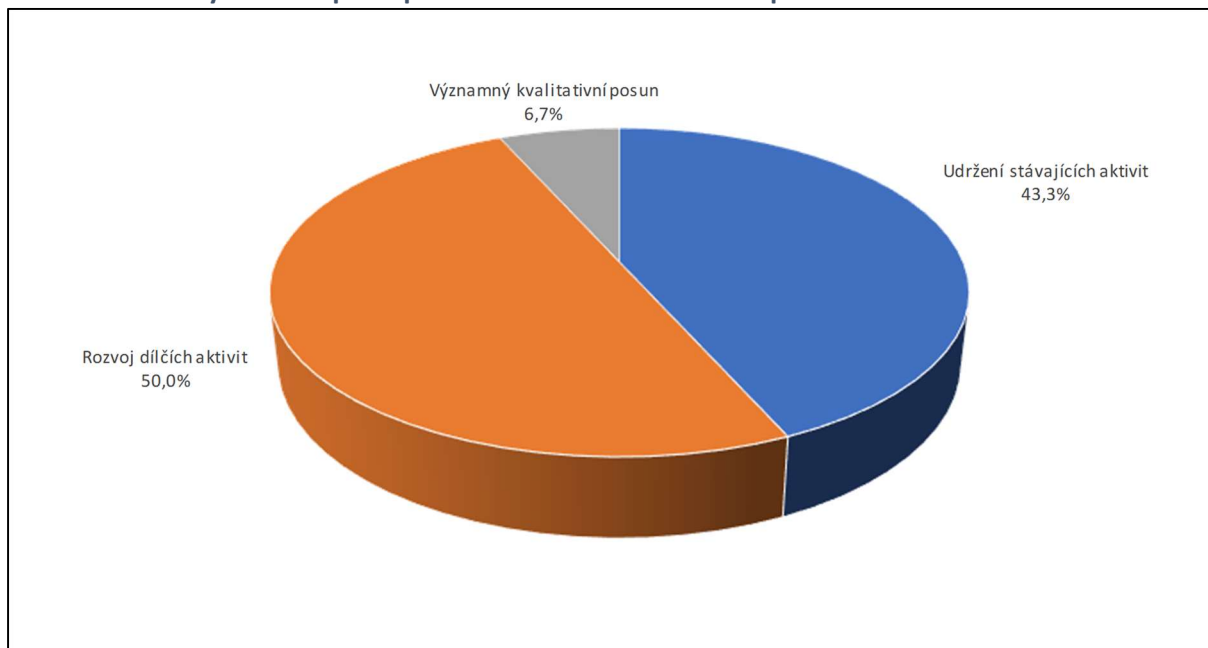
Tabulka 5: Plánovaný budoucí přístup škol k tématu vedení žáků k podnikání

Budoucí přístup	Počet škol	Podíl
Udržení stávajících aktivit	13	43,3%
Rozvoj dílčích aktivit	15	50,0%
Významný kvalitativní posun	2	6,7%
Celkem	30	

Základ výpočtu podílu snížen o záznamy bez odpovědi k této otázce.

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Graf 8: Plánovaný budoucí přístup škol k tématu vedení žáků k podnikání

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Žáci škol a jejich postoje k podnikání

V záležitostech způsobů sledování zájmu žáků o podnikání a reálných podnikatelských aktivit žáků a absolventů byly vysledovány tři typy přístupů. Nejběžnější je založen na vytváření obecného povědomí na základě průběžné komunikace s žáky a náhodné komunikace absolventy, tedy bez systematické evidence (cca 72 %). Menší část respondentů (21 %) uvedla, že tyto aktivity vůbec nesledují. Systematický monitoring mají nastaveny pouze dvě školy (cca 7 %). Jeden z případů systematického monitoringu je představován každoročním dotazováním všech žáků školy a udržováním komunikace s absolventy pověřenou pracovníci se zaznamenáváním údajů do evidence.

Hodnocení podnikavosti žáků se ze strany respondentů značně různí. V případě některých škol respondenti uvedli, že žáci jsou obecně podnikaví a iniciativní, znatelně více respondentů však uvádělo opačné tvrzení, tedy že žáci jsou převážně pasivní a nemají zájem o aktivity navíc. Z hlediska reálných podnikatelských aktivit většina respondentů uvedla, že vědí o několika málo jedincích, kteří již v průběhu studia podnikají. V několika málo případech je počet podnikajících žáků větší než jednotky, ale ani tak se nejedná o významný podíl. Několik respondentů dále uvedlo, že zájem žáků o podnikání bývá na začátku studia větší a jak postupně během studia zjišťují, co všechno to obnáší, tak jejich zájem znatelně opadá, v závěru studia uvažuje o budoucím podnikání jen několik málo jedinců z daného ročníku. Převážně žáci podle vyjádření respondentů touží po dobře placeném a zajímavém zaměstnaneckém poměru. V jedné odpovědi zaznělo, že iniciativní a podnikaví žáci potřebují takzvaně „popostrčit“, další respondent uvedl, že současné nastavení školského systému žáky příliš svazuje a vede je k pasivitě. Několik respondentů pak poukázalo na skutečnost, že větší zápal pro podnikání mají žáci, jejichž rodiče podnikají.

Bariéry v naplňování tématu a pomoc ze strany Zlínského kraje

Nejčastěji respondenti zmínili tyto bariéry:

- časové omezení dané vzdělávacími plány – vkládání dalších aktivit omezuje čas na výuku, která musí být realizována v souladu s rámcovými plány,

- nedostatek finančních prostředků – zastaralé vybavení školy, potřeba pořízení výukových materiálů a pomůcek k tématu, odměna pro pedagogy za práci navíc, zaplacení externích odborníků atd.,
- nezájem a pasivita velké části žáků,
- nedostatečné know-how k naplňování tématu – chybějící metodika, výukové materiály, kontakty na odborníky z praxe atd.

Další zmíněné méně frekventované bariéry:

- nedostatky na straně některých pedagogů – zastaralý přístup, pasivita, chybějící nadšení pro téma, nízká schopnost motivovat žáky, neochota k aktivitám navíc,
- nedostatek pedagogů, chybějící koordinátor tématu,
- problémy řady žáků na některých učilištích se základními kompetencemi – čtení, psaní.

Jedná se o bariéry, které mají interní i externí povahu z pohledu školy.

Naproti tomu několik respondentů uvedlo, že žádné bariéry v implementaci tématu nespatřují a jsou schopni je řešit i za stávajících podmínek.

Dále byl zjišťován zájem respondentů o pomoc ze strany Zlínského kraje, respektive jeho organizací, s implementací tématu a k překonání zjištěných bariér. Byly identifikovány tři vysoce poptávané formy:

- metodická a realizační pomoc – metodické podklady, metodické konzultace, výukové materiály, inspirativní příklady dobré praxe, zajištění odborníků z praxe pro výuku tématu a pro workshopy či inspirativní setkání, výukový portál,
- školení a kurzy pro pedagogy – teorie k tématu, moderní metody výuky,
- finanční podpora – zajištění výuky v moderních podmínkách, odměny pro pedagogy za aktivity navíc, motivace žáků.

Dále byly zaznamenány:

- pokračování šablonových projektů,
- inovace výpočetní techniky,
- pomoc se zajištěním exkurzí – databáze firem a institucí, se kterými jsou exkurze předjednány,
- pomoc se zajištěním praxí pro žáky – databáze firem a institucí, se kterými je předjednána možnost stáží žáků,
- osvěta a PR tématu,
- zprostředkování know-how z reálných školních firem,
- iniciace úpravy školského systému směrem k větší flexibilitě.

4.3 Testování konceptu Podnikatelská akademie na středních školách

Testování pracovní verze konceptu Podnikatelská akademie na středních školách byla v rámci šetření provedena z hlediska struktury navržených témat, formy, časové náročnosti, zájmu o zapojení do Pilotního ověření a zájmu o budoucí implementaci. Respondentům byly představeny základní obrysy Podnikatelské akademie na středních školách (viz příloha č. 1 Návodka rozhovoru).

Zhodnocení skladby témat

Navrženou skladbu témat výuky považují respondenti za vyhovující. V 80,6 % případů ji akceptovali bez připomínek. Dílčí připomínky byly vzneseny ve třech případech (9,7 %), kdy respondenti s tématy rovněž souhlasí a doporučují jejich rozšíření o podnikatelskou etiku, větší důraz navrhuje klást na problematiku start-upů a na důvody neúspěchu. Další doporučení se týká vytvoření přehledného

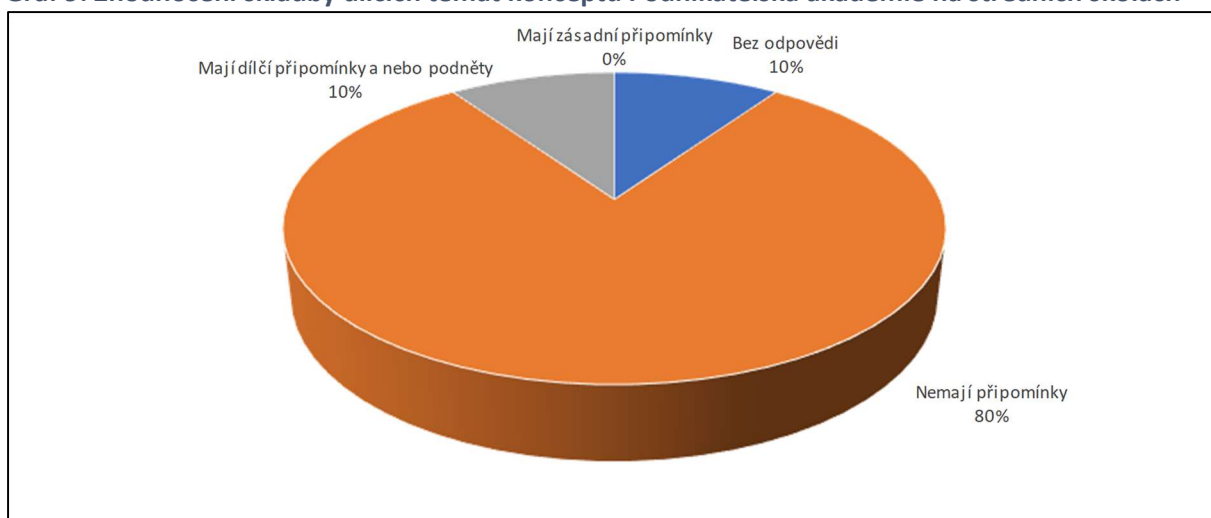
souboru kontaktů na osoby či instituce, na které se mohou začínající podnikatelé z řad středoškoláků obracet. V pohledu na nácvik prezentačních dovedností se vyskytly dva protichůdné názory, kdy jeden toto téma akcentuje a jiný respondent jej považuje za nadbytečné s ohledem na skutečnost, že ve škole, kterou reprezentuje, žáci již mají dobré prezentační dovednosti získané ve standardní výuce. Tři respondenti se k této otázce nevyjádřili.

Tabulka 6: Zhodnocení skladby dílčích témat konceptu Podnikatelská akademie na středních školách

Hodnocení témat	Počet škol	Podíl
Bez odpovědi	3	9,7%
Nemají připomínky	25	80,6%
Mají dílčí připomínky a nebo podněty	3	9,7%
Mají zásadní připomínky	0	0,0%
Celkem	31	

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Graf 9: Zhodnocení skladby dílčích témat konceptu Podnikatelská akademie na středních školách

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Forma konceptu a časové hledisko

V reakci na představený koncept Podnikatelské akademie na středních školách respondenti z hlediska formy nejvíce zdůrazňovali potřebu uceleného konceptu s metodikami, metodickou podporou a studijními oporami. V tomto ohledu konkrétně uváděli například metodické příručky pro pedagogy, metodické konzultace, pomoc se zajištěním realizace výuky, výukové pomůcky v podobě učebních textů, pracovních listů a sešitů atd.

Dále zazněla tato vyjádření a doporučení k formě konceptu:

- Kurz by měl být postaven na pozitivních příkladech a silně propojen s praxí, jít do podstaty a přednášet silné argumenty, podněcovat motivaci žáků.
- Kurz musí žáky zaujmout, nemělo by se jednat o zahlcení informacemi z přednášek, zaměřených na teorii o nutných byrokratické úkonech.
- Výstupem kurzu by měl být rozpracovaný podnikatelský plán žáka, který bude v průběhu dalšího studia dále rozvíjen až do podoby maturitní práce.
- Absolvent kurzu podnikatelské akademie by měl obdržet hmatatelný výstup, například v podobě certifikátu.

- Zajímavé by mohlo být společné setkání účastníků kurzu napříč školami.
- Realizace kurzu nesmí být pro školy příliš administrativně ani finančně zatěžující.
- Jeden z respondentů doporučil realizovat kurz v menších skupinách po cca 15 osobách.
- Jeden z respondentů vyjádřil obavu z „překoordinovanosti“, kdy školy řeší stále více průřezových témat a ke každému je přiřazován koordinátor.
- Připravit brožuru Osobní průvodce žáka na téma co po škole?

Z hlediska zařazení kurzu podnikatelské akademie do výuky z hlediska ročníků se respondenti v případě čtyřletého maturitního studia shodli na třetích ročnících. Žáci jsou již pro dané téma dostatečně zralí a mají relativně prostor se mu věnovat. Zařazení do čtvrtých ročníků je méně vhodné s ohledem na prioritní soustředění všech aktivit k přípravě na maturitu.

Možnosti vložení kurzu do výuky na jednotlivých školách se z časového hlediska jeví poměrně komplikovaně a pohledy škol jsou v tomto ohledu značně rozdílné. Zde je výčet variant, které ze strany respondentů zazněly:

- v rámci jednoho povinného předmětu – stávající předmět, nebo jeho náhrada,
- v rámci jednoho povinně-volitelného předmětu – stávající předmět, nebo nový,
- v rámci jednoho volitelného předmětu nad rámec povinné výuky,
- zájmová aktivita (kroužek, kurz) nad rámec povinné výuky,
- formou specifického bloku – projektový týden, projektový den/dny atd., vložení na místo běžného rozvrhu,
- vložení kurzu napříč více předměty v rámci rozvrhu povinných předmětů,
- vložení kurzu napříč více předměty – částečně v rámci rozvrhu povinných předmětů a částečně nad rámec povinné výuky.

S ohledem na charakter konceptu podnikatelské akademie se však respondenti v naprosté většině případů shodli, že by se mělo jednat o dvouhodinové bloky, někteří respondenti pak uváděli vícehodinové bloky. Rozložení výuky kurzu po jedné vyučovací hodině je z pohledu respondentů nevhodné.

Z hlediska potřeb vytvoření skupin žáků pro pilotní ověření kurzu se objevují varianty plošné pro vybranou třídu, tak i vytvoření skupiny napříč třídami.

Zájem škol o zapojení do pilotního ověření konceptu

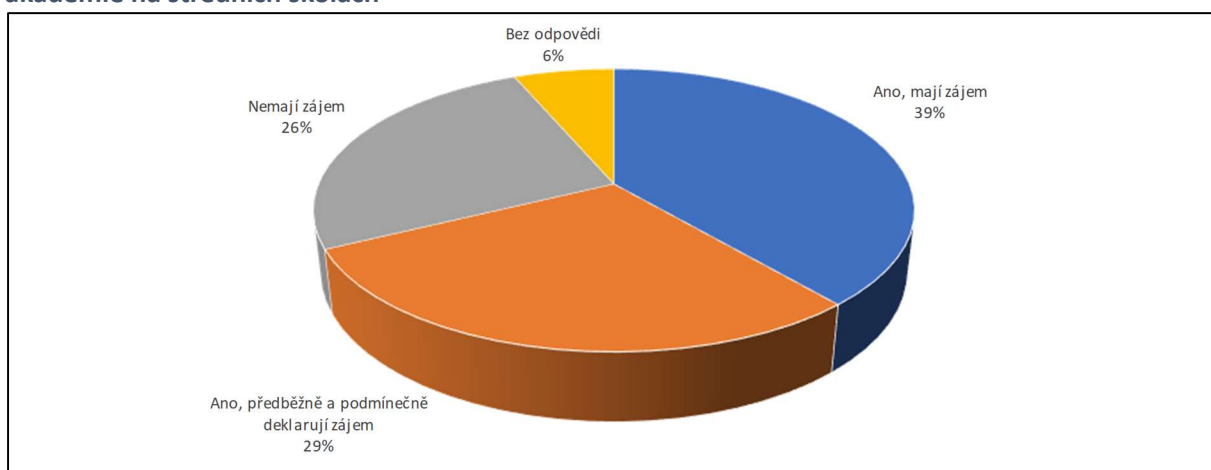
Přibližně dvě třetiny respondentů vyjádřily zájem o zapojení svých škol do pilotního ověření konceptu, přičemž ve 38,7 % se jedná o jednoznačnou deklaraci zájmu a ve 29 % o podmíněčný zájem (nutno ještě projednat s vedením školy, posouzení bude záležet na přesné formě dopracovaného konceptu). Čtvrtina respondentů za své instituce vyjádřila nezájem o zapojení do Pilotního ověření a dva respondenti se k této otázce nevyjádřili. Respondenti, kteří vyjádřili nezájem o zapojení školy do pilotního ověření kurzu toto v další konverzaci s tazateli zdůvodňovali zejména nepřípraveností školy, specifickou náročností účasti na vývoji kurzu nebo upřednostněním vlastního pojetí tématu.

Tabulka 7: Zájem škol ze Zlínského kraje o zapojení do pilotního ověření konceptu Podnikatelská akademie na středních školách

Zájem o zapojení do pilotního ověření	Počet škol	Podíl
Ano, mají zájem	12	38,7%
Ano, předběžně a podmíněčně deklarují zájem	9	29,0%
Nemají zájem	8	25,8%
Bez odpovědi	2	6,5%
Celkem	31	

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Graf 10: Zájem škol ze Zlínského kraje o zapojení do pilotního ověření konceptu Podnikatelská akademie na středních školách

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Zájem o implementaci finální podoby konceptu

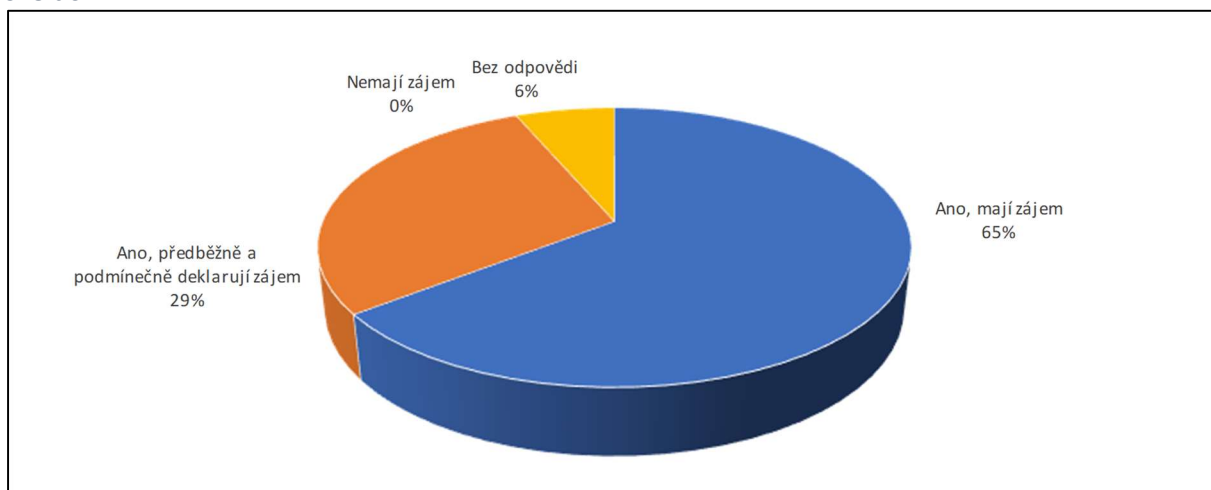
O implementaci finální podoby konceptu má zájem naprostá většina respondentů. Část z těchto respondentů upozorňuje, že implementaci bude nutné uzpůsobit specifickým podmínkám dané školy. Způsob implementace se různí, kdy někteří respondenti uvádí, že využijí finální výstup pouze pro inspiraci a vhodně si jej uzpůsobí, velká část respondentů uvažuje o plné implementaci včetně využití podpory ze strany Zlínského kraje, respektive jeho servisních organizací. Žádný z respondentů nesdělil zamítavou odpověď, pouze dva respondenti k tomuto bodu neposkytli vyjádření.

Tabulka 8: Zájem škol ze Zlínského kraje o implementaci kurzu Podnikatelská akademie na středních školách

Zájem o implementaci	Počet škol	Podíl
Ano, mají zájem	20	64,5%
Ano, předběžně a podmíněčně deklarují zájem	9	29,0%
Nemají zájem	0	0,0%
Bez odpovědi	2	6,5%
Celkem	31	

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Graf 11: Zájem škol ze Zlínského kraje o implementaci kurzu Podnikatelská akademie na středních školách

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

4.4 Povědomí o stávajících programech a soutěžích zaměřených na podporu podnikání na středních školách v kraji

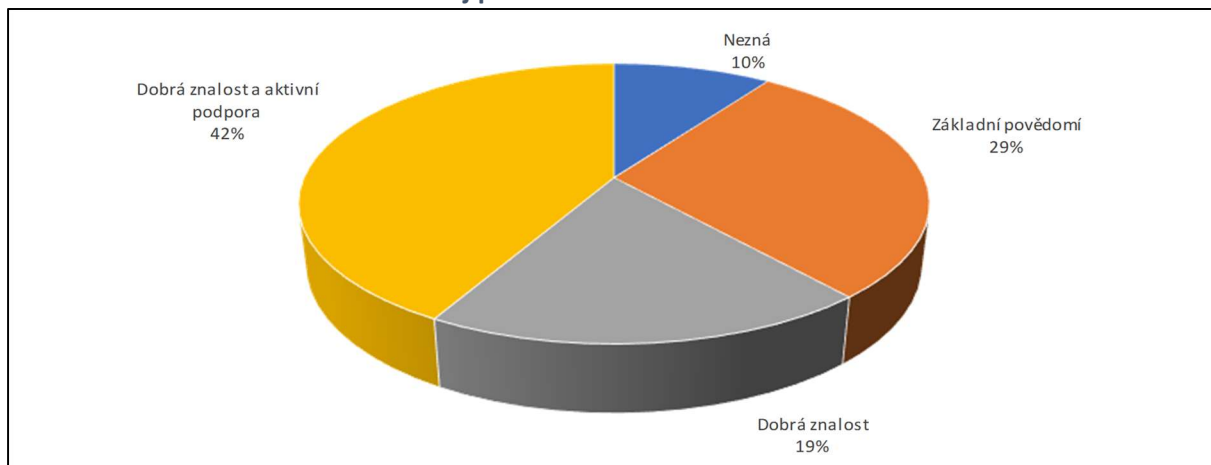
Posledním bodem šetření bylo ověření povědomí respondentů o stávajícím programu Můj první milion, který provozuje Technologické inovační centrum s.r.o. a soutěži Soutěž & Podnikej, zajišťovanou Nadačním fondem vzdělávání a podnikání. Dobrou znalost programu Můj první milion uvádí 61,3 % respondentů, přičemž 41,9 % respondentů se aktivně podílí na jeho propagaci v rámci své organizace. Naproti tomu soutěž Soutěž & Podnikej zná dobře jen 22,6 % respondentů. Někteří z respondentů projeví zájem o navázání užší spolupráce ve vztahu k programu Můj první milion.

Tabulka 9: Povědomí o akcelérátoru Můj první milion

Povědomí o akcelérátoru MPM	Počet škol	Podíl
Nezná	3	9,7%
Základní povědomí	9	29,0%
Dobrá znalost	6	19,4%
Dobrá znalost a aktivní podpora	13	41,9%
Celkem	31	

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Graf 12: Povědomí o akcelérátoru Můj první milion

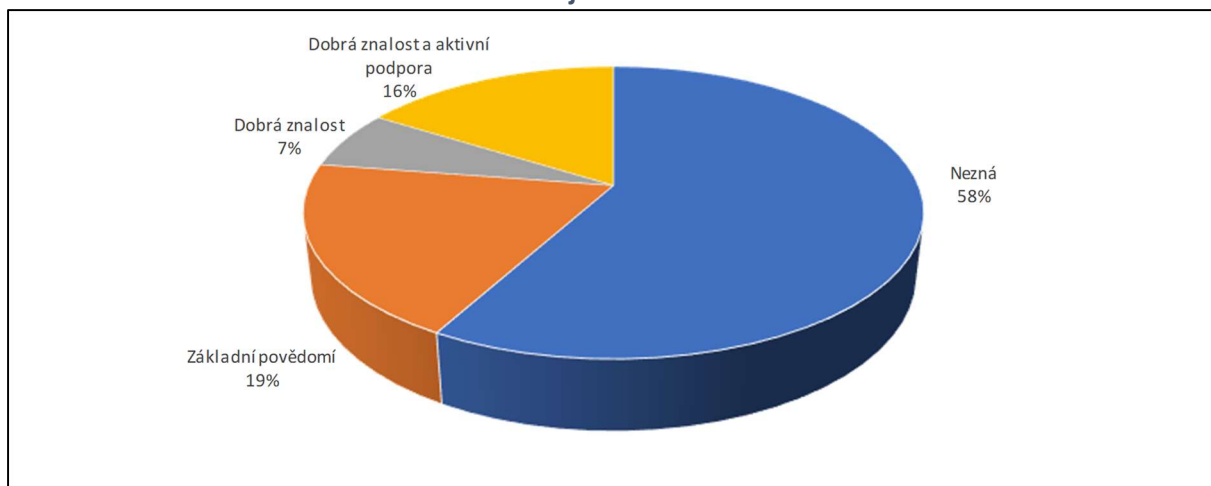
Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Tabulka 10: Povědomí o soutěži Soutěž & Podnikej

Povědomí o akcelérátoru S&P	Počet škol	Podíl
Nezná	18	58,1%
Základní povědomí	6	19,4%
Dobrá znalost	2	6,5%
Dobrá znalost a aktivní podpora	5	16,1%
Celkem	31	

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

Graf 13: Povědomí o soutěži Soutěž & Podnikej

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)

5. Shrnutí hlavních zjištění a z nich plynoucí souvislosti

Ve Zlínském kraji působí 66 středních škol, řízené rozhovory byly provedeny se zástupci 31 z nich. Do výzkumného vzorku byly záměrně vybírány školy, jejichž zaměření má větší relevanci k tématu podnikání. Ve vztahu k základnímu souboru výzkumný vzorek nemá reprezentativní charakter, o to je však více vhodný k získání informací kvalitativní povahy, potřebných pro nastavení konceptu Podnikatelské akademie na středních školách ve Zlínském kraji.

V rámci šetření byly stanoveny tři výzkumné otázky, které se v návodce řízených rozhovorů rozpadaly na řadu dalších podotázek. V následujících odstavcích je předneseno shrnutí hlavních zjištění ve vztahu k těmto výzkumným otázkám.

Jak školy přistupují k tématu vedení žáků k podnikání?

- Vnímání tématu se mezi jednotlivými školami značně různí, nepanuje mezi nimi shoda na jeho přesné definici, vyskytuje se jak užší, tak i širší pojetí.
- Téměř všechny školy z výzkumného vzorku se k tématu staví pozitivně, v řadě případů respondenti také zdůraznili, že se jedná o prioritní téma a žádný z respondentů k němu nevyjádřil zásadně odmítavý postoj.
- Všechny školy z výzkumného vzorku mají určitým způsobem téma implementováno do výuky, avšak intenzita a způsoby implementace se mezi jednotlivými školami značně různí.
- Ve většině případů přístup škol k tématu není nijak zvlášť propracovaný, obvykle zahrnuje několik dílčích aktivit bez ucelené koncepce. Pouze v případě šesti škol lze hovořit o systematickém a poměrně komplexním přístupu.
- Mezi nejběžnější skupiny aktivit, které lze v širším kontextu považovat za součást implementace tématu, patří zahrnutí dílčích teoretických témat do výuky povinných, povinně volitelných a volitelných studijních předmětů, školní firmy (fiktivní i reálné) a specificky zaměřené exkurze, praxe, soutěže, workshopy a besedy. Mezi méně běžnými aktivitami respondenti například uváděli projektové typy výuky. Několik škol vykazuje systematické rozvíjení podnikatelských plánů žáků v průběhu víceletého časového úseku s vazbou na výuku.
- Lehce nadpoloviční část škol z výzkumného vzorku plánuje do budoucna rozvoj tohoto tématu v podobě konkrétních aktivit, převážně se však jedná pouze o dílčí posun. Ostatní školy se chtějí soustředit na udržení stávající úrovně přístupu k tématu. Dvě školy plánují výrazné kvalitativní prohloubení tématu.
- Systematický monitoring zájmu žáků o podnikání a jejich podnikatelských aktivit a podnikatelských aktivit absolventů se vyskytuje pouze ve dvou případech. Ve většině případů si školy vytváří v tomto ohledu pouze obecné povědomí.
- Hodnocení aktivity a podnikavosti žáků ze strany respondentů se různí, mírně však převažuje negativní hodnocení, kdy respondenti poukazovali na pasivitu žáků a jejich nezájem o aktivity navíc.
- Z pohledu respondentů většina žáků touží po dobře placeném zajímavém zaměstnaneckém poměru, podnikání pro ně není moc zajímavé.
- Vyšší zájem o podnikání respondenti pozorují u žáků z podnikatelských rodin.
- Největšími bariérami v rozvoji tématu jsou časová omezení daná vzdělávacími plány, nedostatek finančních prostředků, nezájem a pasivita velké části žáků a nedostatečné know-how k naplňování tématu.
- Další bariérou, která může být významná, ale nebyla tak často zmiňována, jsou nedostatky na straně některých pedagogů v podobě zastaralého přístupu, pasivity, chybějícího nadšení pro téma, nízké schopnosti motivovat žáky a neochoty k aktivitám navíc.

- Nejvíce poptávanými formami opatření ze strany Zlínského kraje k rozvoji tématu a překonání bariér jsou metodická pomoc a pomoc se zajištěním realizace aktivit, školení a kurzy pro pedagogy, finanční podpora.

Mimo získání těchto agregovaných poznatků bylo ještě více důležité vytvoření přehledu o konkrétních přístupech k tématu na jednotlivých školách v podrobném pohledu. Tyto informace jsou nyní součástí interní databáze Technologického inovačního centra s.r.o. a budou využívány v rámci rozvíjení spolupráce s jednotlivými školami.

Z porovnání těchto zjištění k tématu vedení žáků k podnikání se zjištěními Analýzy potřeb škol ve Zlínském kraji (NÚV, 2018) k tématu výchova k podnikavosti, iniciativě a kreativitě stojí za pozornost zejména srovnání vybraných aspektů, provedené v následující tabulce č. 11.

Tabulka 11: Srovnání vybraných aspektů z analýz k tématům a) výchova k podnikavosti a b) vedení k podnikání

Srovnávaný aspekt	Šetření NÚV (2018) – Výchova k podnikavosti, iniciativě a kreativitě	Šetření TIC (2019) – Vedení žáků k podnikání
Priorita	Jedná se o prioritní téma (třetí pozice ze sedmi srovnávaných povinných témat KAP).	Respondenti se k tématu staví pozitivně, žádný odmítavě. Velká část z nich uvádí, že jde o prioritní téma. Kvantitativní prioritizace ve srovnání s dalšími tématy nebyla provedena.
Současná úroveň aktivit	Převažují dílčí aktivity nižší úrovně (základní, mírně pokročilé).	Převažuje nesystematický přístup škol – provádí se pouze dílčí aktivity v případě většiny škol.
Budoucí rozvoj aktivit	Školy plánují rozvoj, zejména v aktivitách nejvyšší úrovně, ze stávajících 24 % škol na 46 % škol.	Nadpoloviční část škol plánuje především mírný kvalitativní posun (rozvoj dílčích aktivit). Ostatní školy se chtějí soustředit na udržení stávajících aktivit.
Spektrum stávajících aktivit	Kvantitativně bylo vyhodnoceno 15 typů aktivit.	Byla provedena identifikace řady aktivit k tématu bez kvantitativního hodnocení. Velká část z nich se shoduje s aktivitami k tématu Podnikavost, iniciativa, kreativita. Podstatné je zjištění specifických přístupů jednotlivých škol v podrobném pohledu.
Vnímané bariéry	Kvantitativně bylo vyhodnoceno 10 bariér.	Byla provedena identifikace řady bariér k tématu bez kvantitativního hodnocení. Velká část z nich se shoduje s bariérami k tématu Podnikavost, iniciativa, kreativita. Důležité je zjištění několika dalších bariér a bližších podrobností k některým bariérám.
Poptávka po opatřeních ze strany kraje	Kvantitativně bylo porovnáno 13 opatření.	Byla provedena identifikace řady opatření k tématu bez kvantitativního hodnocení. Nejvíce poptávané typy opatření se shodují s tématem Podnikavost, iniciativa, kreativita. Významné je zjištění poptávky po několika dalších opatřeních jako je pomoc se zajištěním exkurzí a praxí, osvěta a PR k tématu a iniciace úpravy školského systému směrem k větší flexibilitě.

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019) a na základě závěrů Analýzy potřeb škol ve Zlínském kraji (NÚV, 2018)

Jaký je pohled škol na koncept Podnikatelské akademie na středních školách ve Zlínském kraji z hlediska jeho nastavení a z hlediska zájmu o něj?

- Navržená skladba dílčích témat kurzu je z pohledu respondentů vyhovující.
- Forma podnikatelské akademie by měla mít podobu uceleného konceptu s metodikami, metodickou podporou a studijními oporami včetně možnosti pomoci se zajištěním realizace.
- Zařazení kurzu je vhodné v případě čtyřletých maturitních oborů v rámci třetích ročníků.
- Možnosti vložení kurzu do výuky na jednotlivých školách se z časového hlediska jeví poměrně komplikovaně a pohledy škol jsou v tomto ohledu značně rozdílné.
- Výrazná většina respondentů preferuje realizaci kurzu po dvouhodinových blocích.
- Dvě třetiny respondentů vyjádřily zájem svých škol o zapojení do pilotního ověření kurzu. V některých případech bude ještě potřebné bližší posouzení koncepce pilotního ověření kurzu před finálním rozhodnutím vedení školy.
- Naprostá většina respondentů vyjádřila zájem o budoucí implementaci finální podoby kurzu do výuky na dané škole. Implementaci kurzu bude potřebné přizpůsobit podmínkám dané školy.
- Způsob uvažované implementace se mezi školami různí. Někteří respondenti uvedli, že využijí finální výstup pouze pro inspiraci a vhodně si jej uzpůsobí. Velká část respondentů uvažuje o plné implementaci včetně využití externího servisu.

Jaké je povědomí škol o stávajících programech a soutěžích, zaměřených na vedení žáků k podnikání?

Ověřováno bylo povědomí respondentů o programu Můj první milion a soutěži Soutěž & Podnikej.

- Znalost program Můj první milion potvrdili téměř všichni respondenti, přičemž v 61,3 % případů se jedná o dobrou znalost. Někteří respondenti projevíli zájem o navázání bližší spolupráce ve vztahu k tomuto programu.
- Znalost soutěže Soutěž & Podnikej je mezi respondenty poměrně nízká, více než polovina z nich o ni dosud nevěděla. Dobrou znalost této aktivity uvedlo pouze 22,6 % respondentů.

Zhodnocení hlavních zjištění v souvislostech

- Dříve realizované analýzy potvrzují, že výchova žáků k podnikavosti, iniciativě a kreativitě představuje z pohledu škol důležité téma. Provedené řízené rozhovory obdobně potvrzují, že i úžeji vymezené téma vedení žáků k podnikání je z pohledu většiny škol důležité.
- V rámci přístupů škol k implementaci tématu je patrných několik negativních jevů, které mají zjevně silné vzájemné vazby na identifikované bariéry, zejména:
 - negativní jevy: značně rozdílné přístupy škol k tématu (až roztržitost), rezervy v prováděných aktivitách, plánovaný rozvoj tématu na školách pouze na úrovni dílčích aktivit,
 - hlavní bariéry: neexistence metodik a nedostatečné know-how, pasivita a nezájem velké části žáků (a některých pedagogů), nedostatek finančních prostředků.
- Identifikované hlavní bariéry rozvoje tématu se promítají do pohledu respondentů na koncept kurzu Podnikatelská akademie na středních školách, kde je patrná poptávka po vytvoření uceleného konceptu s metodikami, metodickou podporou a studijními oporami včetně možnosti pomoci se zajištěním realizace.
- Kombinace výskytu malého zájmu a pasivity žáků s malým zájmem či neochotou některých pedagogů ve vztahu k tématu představuje vážná rizika pro jeho implementaci. Motivace žáků i pedagogů se jeví jako klíčový aspekt rozvoje tohoto tématu.

- Vhodně koncipovaný kurz Podnikatelská akademie na středních školách, reflektující analytická zjištění, má potenciál významně přispět k rozvoji tématu vedení žáků k podnikání na středních školách ve Zlínském kraji.
- S ohledem na snahu o řízený rozvoj tématu se nabízí ke zvážení možnost systematizace sledování podnikatelských aktivit žáků a absolventů v rámci středního školství na úrovni kraje jako jednoho z monitorovacích ukazatelů.
- Externím limitujícím faktorem pro rozvoj nejen tématu podnikavost/podnikání je rigidita školského systému, kdy svázanost daná rámcovými vzdělávacími plány a školními vzdělávacími plány neumožňuje pružně a efektivně reagovat na vzdělávací potřeby odpovídající současné době.

6. Závěr

Vedení žáků k podnikání představuje důležité téma, které je akcentováno v řadě koncepčních dokumentů na evropské, státní i regionální úrovni. Analýza se zabývala tímto tématem v souvislosti s připravovaným kurzem Podnikatelské akademie na středních školách, který bude nabídnut školám ve Zlínském kraji. Hlavním cílem bylo ověřit, zda je mezi školami zájem o kurz Podnikatelská akademie a dále získat informace potřebné pro vypracování metodiky a celkového konceptu tohoto kurzu.

Šetření splnilo stanovený hlavní cíl. V rámci prověření zájmu škol o kurz Podnikatelská akademie na středních školách byl potvrzen zájem škol o tento kurz, ať už v podobě implementace uceleného konceptu včetně využití externí pomoci (ze strany TIC), nebo ve formě podkladů pro uskutečnění vlastního pojetí kurzu na školách. Současně byly získány důležité informace k nastavení metodiky a celkové koncepce kurzu. Pro potřebu pilotního ověření kurzu byl získán dostatečný počet zájemců z řad škol včetně relevantních informací o těchto zájemcích za účelem podrobného posouzení těchto zájemců a výběru nejvhodnějších kandidátů pro realizaci Pilotního ověření.

V pohledu na jednotlivé dílčí cíle analýzy lze rovněž konstatovat ve všech případech jejich splnění. Zde je provedeno jejich zhodnocení:

a) Shrnout dosavadní poznatky k tématu vedení žáků k podnikání a podnikavosti v rámci středoškolského vzdělávání ve Zlínském kraji

Ve vztahu k tématu bylo v minulosti zpracováno několik analýz. Jejich stručné shrnutí je uvedeno v kapitole č. 3.

b) Podrobně popsat přístupy středních škol v kraji k vedení žáků k podnikání

Byly identifikovány značně rozdílné přístupy škol, kdy lze hovořit až o roztříštěném uchopení tématu. Na většině škol byly identifikovány rezervy ve spektru prováděných aktivit a rozvojové plány škol do budoucna jsou až na dvě výjimky pouze na úrovni rozvoje dílčích aktivit. Souhrnný pohled je popsán v kapitolách 4.2, 4.4 a v zestručněné podobě pak v kapitole č. 5. Důležité je rovněž zjištění přístupů na úrovni jednotlivých škol. V tomto případě se jedná o neveřejné informace, které TIC využije pro potřeby rozvoje tématu v rámci spolupráce s těmito školami.

c) Identifikovat klíčové aspekty pro nastavení konceptu pilotního ověření kurzu

Šetření rámcově potvrdilo správnost nastavení témat, navržených k zahrnutí do konceptu kurzu. Kurz by měl mít podobu uceleného konceptu včetně zajištění externího servisu ze strany TIC. Hlavní úskalí spočívá v komplikovanosti vložení kurzu do výuky, kdy možnosti škol jsou s ohledem na rámcové vzdělávací plány a školní vzdělávací plány jednotlivých oborů značně rozdílné. Výsledky jsou prezentovány v kapitole 4.3 a v zestručněné podobě pak v kapitole č. 5.

d) Identifikovat školy v území Zlínského kraje, které jsou vhodné pro zařazení do pilotního ověření kurzu

Byly podrobně zjištěny přístupy jednotlivých škol k tématu a jejich zájem o potenciální zapojení do pilotního ověření kurzu. Byl identifikován dostatečný počet zájemců. Na základě těchto informací je možné provést výběr konkrétních vhodných kandidátů a vstoupit s nimi v jednání k této záležitosti.

e) Ověřit zájem škol o implementaci kurzu do výuky

Mezi školami z výzkumného vzorku byl identifikován jasný zájem o budoucí implementaci kurzu. Předmětné výsledky šetření jsou uvedeny v kapitole 4.3.

7. Seznam zkratek

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
KAP	Krajský akční plán rozvoje vzdělávání
NÚV	Národní ústav pro vzdělávání
OŠMS	Odbor školství, mládeže a sportu Krajského úřadu Zlínského kraje
P-KAP	Podpora krajského akčního plánování (projekt realizovaný NÚV)
TIC	Technologické inovační centrum s.r.o.
ZK	Zlínský kraj

8. Seznam tabulek a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 1: SWOT analýza k Analýze potřeb v území v rámci KAP pro území Zlínského kraje.....	15
Tabulka 2: Lokalizace škol podle okresu.....	18
Tabulka 3: Typy škol	18
Tabulka 4: Školy podle zřizovatele	19
Tabulka 5: Plánovaný budoucí přístup škol k tématu vedení žáků k podnikání.....	23
Tabulka 6: Zhodnocení skladby dílčích témat konceptu Podnikatelská akademie na středních školách	26
Tabulka 7: Zájem škol ze Zlínského kraje o zapojení do pilotního ověření konceptu Podnikatelská akademie na středních školách	28
Tabulka 8: Zájem škol ze Zlínského kraje o implementaci kurzu Podnikatelská akademie na středních školách.....	28
Tabulka 9: Povědomí o akcelérátoru Můj první milion	29
Tabulka 10: Povědomí o soutěži Soutěž & Podnikej	30
Tabulka 11: Srovnání vybraných aspektů z analýz k tématům a) výchova k podnikavosti a b) vedení k podnikání	32

Seznam grafů

Graf 1: Prioritizace povinných intervencí KAP z pohledu škol ve Zlínském kraji.....	9
Graf 2: Současná úroveň podpory kompetencí k podnikavosti a předpokládaný posun.....	10
Graf 3: Míra realizace aktivit v rámci rozvoje kompetencí k podnikavosti na školách ve Zlínském kraji	11
Graf 4: Bariéry při realizaci činností v rámci rozvoje kompetencí k podnikavosti na školách ve Zlínském kraji	12
Graf 5: Opatření k rozvoji kompetencí k podnikavosti na školách ve Zlínském kraji	13
Graf 6: Lokalizace škol podle okresu	18
Graf 7: Typy škol	19
Graf 8: Plánovaný budoucí přístup škol k tématu vedení žáků k podnikání	24
Graf 9: Zhodnocení skladby dílčích témat konceptu Podnikatelská akademie na středních školách...	26
Graf 10: Zájem škol ze Zlínského kraje o zapojení do pilotního ověření konceptu Podnikatelská akademie na středních školách	28
Graf 11: Zájem škol ze Zlínského kraje o implementaci kurzu Podnikatelská akademie na středních školách.....	29
Graf 12: Povědomí o akcelérátoru Můj první milion.....	29
Graf 13: Povědomí o soutěži Soutěž & Podnikej	30

9. Seznam zdrojů

- Doporučení Evropského parlamentu a Rady o klíčových schopnostech pro celoživotní učení (Evropská unie, 2018)
- Vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2004)
- Národní inovační strategie ČR 2012–2020 (Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR, 2012)
- Webová prezentace projektu Podpora krajského akčního plánování (Národní ústav pro vzdělávání, citováno: leden 2020)
- Analýza potřeb na školách ve Zlínském kraji (Národní ústav pro vzdělávání, 2016 a 2018)
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Zlínského kraje 2016 (Zlínský kraj, 2016)
- Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje – část Návrh řešení (Zlínský kraj, 2016)
- Krajský akční plán rozvoje vzdělávání pro území Zlínského kraje – část Analýza potřeb v území (Zlínský kraj, 2019)
- Seznam středních škol ve Zlínském kraji (Odbor školství Krajského úřadu Zlínského kraje, interní materiál, 2019)
- Regionální inovační strategie Zlínského kraje (Zlínský kraj, 2019)
- Záznamové listy řízených rozhovorů se zástupci škol (TIC, 2019)
- Další interní materiály TIC

10. Seznam příloh

1. Návodka rozhovoru se zástupci škol
2. Seznam navštívených škol

Příloha 1 Návodka rozhovoru se zástupci škol

Analýza vzdělávání žáků středních škol v oblasti podnikání – návodka k rozhovoru se zástupci středních škol ve Zlínském kraji

Subjekt:	
Respondenti za dotazovaný subjekt:	
Tazatelé:	
Datum provedení rozhovoru:	

1. Vnímání tématu vedení žáků k podnikání

1a) Jak vnímáte téma „vedení žáků k podnikání“? Co by z Vašeho pohledu mělo obnášet?

2. Přístup školy k tématu vedení žáků k podnikání

2a) Jak v současnosti přistupuje Vaše škola k tématu „vedení žáků k podnikání“?

- základní koncepční přístup (systematicnost, cíle)
- relevantní vyučovací předměty
- další relevantní aktivity
- způsob vložení do výuky (v rámci povinné výuky, volitelné předměty, volnočasové aktivity, workshopy, pravidelné vs. ad-hoc aktivity)

2b) Jak plánuje Vaše škola přistupovat k tématu „vedení žáků k podnikání“ v budoucnosti?

- plán pro blízkou budoucnost 1 až 2 roky
- úvahy pro střednědobý horizont 3 až 5 let

3. Vnímání tématu podnikání ze strany žáků a jejich aktivita

3a) Jak se k tématu podnikání staví žáci Vaší školy?

- zájem žáků o studium tématu podnikání
- reálné podnikatelské aktivity žáků
- způsob sledování reálných podnikatelských aktivit žáků a absolventů ze strany školy

4. Bariéry v naplňování tématu

4a) Jaké nejpodstatnější bariéry Vám brání ve naplňování tématu „vedení žáků k podnikání“?

4b) Jaká pomoc ze strany Zlínského kraje by Vám nejvíce pomohla k překonání těchto bariér?

5. Testování konceptu „Podnikatelská akademie na středních školách“

Přestavení konceptu kurzu Podnikatelská akademie na středních školách:

Cílem kurzu bude posílení vnímání podnikání ze strany žáků jako atraktivní alternativy vůči zaměstnaneckému poměru, posílení motivace žáků k podnikání a rozvíjení jejich kompetencí, potřebných k nalezení podnikatelské příležitosti, startu vlastního podnikání a jeho běžného chodu.

Předpokládáme realizaci výuky v blocích po dvou vyučovacích hodinách formou workshopů za účasti externích odborníků a inspirativních osobností.

Rámcový výčet dílčích témat výuky: problematika start-upů, potřeby začínajících firem, důvody neúspěchu, inspirace, osobnostní předpoklady, týmové role, formulace nápadu, podnikatelský plán x obchodní model, průzkum trhu, právní, ekonomické, marketingové aspekty v kontextu práce na vlastních projektech, zdroje financování, prezentační dovednosti.

Jedná se o pracovní koncept, který bude následně upřesněn.

5a) Jaký máte názor na představený koncept Podnikatelská akademie na středních školách z hlediska navržených témat?

- chybějící témata
- nadbytečná témata

5b) Jakou podobu a formu by podle Vás měla mít Podnikatelská akademie na středních školách, aby ji bylo možné realizovat na Vaší škole?

- forma (ucelený koncept, metodiky, metodická podpora ze strany externího subjektu, studijní opory)

- časová náročnost

- další doporučení

--

5c) Máte zájem o zapojení Vaší školy do takto popsaného pilotního ověření konceptu Podnikatelská akademie na středních školách?

5d) Budete mít zájem o implementaci finální podoby Podnikatelské akademie na středních školách do výuky ve Vaší škole?

Máte zájem o	ANO	NE	V tuto chvíli nemohu rozhodnout
- zapojení do pilotního ověření konceptu v příštím školním roce?			-
- implementaci finálního výstupu do výuky			

V případě, že respondent na otázku 5c) a nebo 5d) odpověděl ANO, bude mu položena následující doplňující otázka.

5e) Upřesněte, prosím, jakou formou by se Vaše škola -zapojila do Pilotního ověření / -implementovala finální podobu Podnikatelské akademie na středních školách?

- samostatně s využitím metodik a studijních opor / s mírnou podporu externího subjektu / s intenzivní externí podporou

--

6. Znalost projektů, zaměřených na podporu startu podnikání

6a) Znáte projekt „Můj první milion“?

6b) Znáte projekt „Soutěž a podnikej“?

Úroveň znalosti	Můj první milion	Soutěž a podnikej
Ne, nikdy jsem o tom neslyšel/a.		
Ano, vím o existenci této aktivity, ale neznám podrobnosti.		
Ano, znám tuto aktivitu, ale nevěnujeme se její aktivní podpoře.		
Ano, znám tuto aktivitu, podporujeme ji a naši žáci se do ní zapojují.		

6c) Doplnující vyjádření

--

Příloha č. 2: Seznam navštívených škol

Č.	Název školy	Sídlo	Okres	Typ zřizovatele
1	Gymnázium a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Zlín	Zlín	ZL	kraj
2	Gymnázium Františka Palackého Valašské Meziříčí	Valašské Meziříčí	VS	kraj
3	Gymnázium J. A. Komenského a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Uherský Brod	Uherský Brod	UH	kraj
4	Gymnázium Jana Pivečky a Střední odborná škola Slavičín	Slavičín	ZL	kraj
5	Gymnázium Otrokovice	Otrokovice	ZL	kraj
6	Gymnázium Rožnov pod Radhoštěm	Rožnov pod Radhoštěm	VS	kraj
7	Gymnázium Valašské Klobouky	Valašské Klobouky	ZL	kraj
8	Gymnázium Zlín - Lesní čtvrť	Zlín	ZL	kraj
9	Integrovaná střední škola - Centrum odborné přípravy a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Valašské Meziříčí	Valašské Meziříčí	VS	kraj
10	Masarykovo gymnázium, Střední zdravotnická škola a Vyšší odborná škola zdravotnická Vsetín	Vsetín	VS	kraj
11	MESIT střední škola, o.p.s.	Uherské Hradiště	UH	privátní
12	Obchodní akademie a Vyšší odborná škola Valašské Meziříčí	Valašské Meziříčí	VS	kraj
13	Obchodní akademie Kroměříž	Kroměříž	KM	kraj
14	Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborná škola ekonomická Zlín	Zlín	ZL	kraj
15	Obchodní akademie, Vyšší odborná škola a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Uherské Hradiště	Uherské Hradiště	UH	kraj
16	Stojanovo gymnázium, Velehrad	Velehrad	UH	církev
17	Střední odborná škola Josefa Sousedíka Vsetín	Vsetín	VS	kraj
18	Střední průmyslová škola Otrokovice	Otrokovice	ZL	kraj
19	Střední průmyslová škola stavební Valašské Meziříčí	Valašské Meziříčí	VS	kraj
20	Střední průmyslová škola strojnická Vsetín	Vsetín	VS	kraj
21	Střední průmyslová škola Zlín	Zlín	ZL	kraj
22	Střední škola - Centrum odborné přípravy technické Kroměříž	Kroměříž	KM	kraj
23	Střední škola Baltaci s.r.o.	Zlín	ZL	privátní
24	Střední škola cestovního ruchu a JŠ s právem SJZ, s.r.o. (RpR)	Rožnov pod Radhoštěm	VS	privátní
25	Střední škola filmová, multimediální a počítačových technologií, s.r.o. (Zlín)	Zlín	ZL	privátní
26	Střední škola informatiky, elektrotechniky a řemesel Rožnov pod Radhoštěm	Rožnov pod Radhoštěm	VS	kraj
27	Střední škola podnikatelská a Vyšší odborná škola, s. r. o.	Zlín	ZL	privátní
28	Střední škola průmyslová, hotelová a zdravotnická Uherské Hradiště	Uherské Hradiště	UH	kraj
29	Střední škola služeb, s.r.o.	Uherské Hradiště	UH	privátní
30	Střední uměleckoprůmyslová škola Uherské Hradiště	Uherské Hradiště	UH	kraj
31	Vyšší odborná škola potravinářská a Střední průmyslová škola mlékárenská Kroměříž	Kroměříž	KM	kraj